

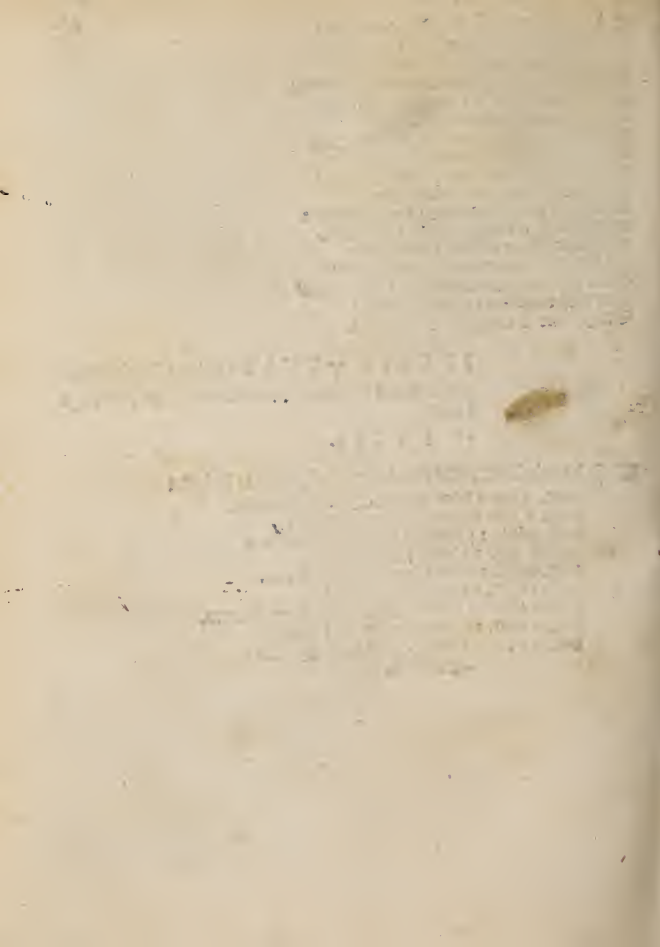
D

c

SCC
8341

✓
- Remonstrant

- Pamphlets v. 27

Droeve
Ghebanckenisse
ende Blijde
Aytkomst

van
DOMINICVS SAPMA
Bedienaer des H. Euangeliums inde Remon-
strantsche Ghemeynten Iesu Christi
onder't Cruys.

Verbaet in seeckere Brieven, soupt de Ghe-
banckenisse/als oock daer na geschreuen.

mitsgaders
Een Remonstrantie ofte Supplicatie des selven Ge-
banghen aende H. D. Burghemeesteren/Schout
ende Schepenen der Stadt Amsterdam.

Ghedrukt in't laet onses Heeren 1621.

Digitized by the Internet Archive
in 2014

Eerste briefuyt de Ghevanckenisse.

Eervveerde, Godtsalighe, vvel-beminde Mede-broeders,
Broeders ende Susters inden Heere Iesu Christo.

Het heeft den goedertieren Godt beliest my eens
te laten over-komen 'tghene ick anderen menich-
mael ghepzedickt ende booz-ghehouden hebbe / dat
niet anders dan booz ghenade by Godt ende groote
bzeuchde en zy te achten. Heeft my de Heere sulckx laten Iacob. 1. 20
over-komen tot mijner bezoevinghe / hy heeft my (gheloost 1. Pet. 2
moet sijnen **H.** Naem zijn in eeuwicheydt) daer in tot noch 19. 20.
toe oprecht ende ghetroou bevonden. Van mijn over-groote
kloeckmoedicheydt en wil ick niet roemen : ick ben oock een
mensche ende gheboele mijn swachhepdt : mede ist noch maer
een begin : Maer in den Heere mach ick roemen / ende met 1. Cor. 10
waerheyt verklaren / dat ick my noyt mijn daghen (die noch 31.
niet deel en zijn) soo verheught van gemoedt en hebbe bebou-
den / noch in soo gheluckighen standt en hebbe gheacht te we-
sen als dese booz-leden Saterdagh 'snachts / doen my de Den 28.
Schouts Dienaer het ysere Pater-noster (soo men't noemt) Augusti
om de handt dede / ende ick daer na met vele bespottinge ende
bermaetheydt tusschen twee Schouten / Vlas ende Haen, on-
trent ten twee uren inde nacht nae de Boepen wierdt ghe-
lepdt / ende aldaer in een naar gat ende strichte gebanckenisse
opghesloten / nae datmen my de sacken uytgeschudt ende al-
les afghenomen hadde wat men goedt bondt. Van't Pater-
noster dacht ick: Heere Iesu / dit zijn uwe goude Braselletten
ende kostelijcke arm-ringhen : Gaende nae de Boepen seyde
een bande Stoep-wacht / die met een hoop ruyghe maets al
spottende ende smadende / met piecken / stocken / en staven ach-
ter ons ginghen : Wy gaen hier ghelijck de Crijchs-knech-
ten die Christum ghebanghen hadden. Ick seyde daer op
teghen Schout Haen, die aen mijn rechter zijd' ginck : Hoozt
mijn Heer wel wat de Boeven seggen ? Hoe onwetende barst
beeltheds de waerheyt uyt ? Die schudde 'thoofst / ende trock
de schouderen. Inde Boepe tredende / dacht ick : O Heere /
dit zijn uwe goude Dooz-salen / daer dooz ghy ons met uwe

7. Theff. 3.

4.

Den 29.
Augusti.

D. Apostelen ende liefste vzienden booz getreden zift: dat 's u
 nae liefste Byupdegom/ ende u booz, mijne liebe ende werde
 vzienden inden Heere / die wiffchic niet veel beters en staet
 te verwachten/ immer en heb ick niemant van u allen / als
 een trouw Dienaer inden huyse mijns Heeren opt pets be-
 ters van spnen 't wegen toegesepdt/ gelijck ick niet en konde:
 waerom ick oock met Paulo mach seggen: Doe wy by u wa-
 ren/boozsepden wy u/ dat wy souden verdrukt worden/ghe-
 lijck het oock geschiedt is/ende ghy wetet op dat niemant be-
 weeght en woide in dese verdrukkinghe. Ick bidde u E. E.
 dat de selve haer doch niet al te seer en verstaen noch en be-
 droeben in dese mijne banden / die mijn ziele een rechte ende
 gewenschte byphcndt geben: niemant en misgunne my dit
 gheluck/ alleen strydt met my in uwe gebeden tot Godt/ niet
 soo seer om verlossinge (mijn dienst ende hulp is kleyn die ick
 der Gemeynte doen kan) als wel om lijdsaeemheyt / sterckte/
 en kloeckmoedicheyt booz my / en een bekeert herte booz mij-
 ne verdrukers. Ick achte dat u E. E. eenichsins verlangen
 sullen te verstaen wat my inde ghebanckenisse / ende boozna-
 melijck int ondersoeck booz de Heeren / al bejeghent zy: dese
 diende principelijck tot dien eynde om u E. E. daer van ee-
 nich bericht te doen. Ick ben nu tot dziemael verhoort: de
 eerste mael op Sondach ontrent ten 11. uren van twee Sche-
 penen/waer vand'ene was de Vice-prefes Abraham Boom,
 ende de andere (soo ick niet beter en weet Hoogh-Kamer).
 Boom vzaechde my met een groote strafhepd: wie my soo
 stout riedt / dat ick teghen wil en danck bande Magistra-
 straten daer inde Stadt quam pzedicken/ende sulcken opzoer
 maken? Ick antwoorde/om te komē pzedicken/dat my daer
 toe verfstout hadde de selve Godt en Heer die de eerste Gere-
 foymeerde kloeckmoedicheyt hadde gegebē sulcx hier te Lan-
 de tegē wil en danck bande Magistraten te doen: en dat wy
 gē opzoer maechten/ maer die sulcx tegens de conscientie en
 byphcndt van't Lant daermen goet en bloet by hadde opgeset/
 sochtē niet geweltt ebr hinderen: waer ober noch verschepdē
 propoosten bielen hier te langh te verhalē. Daer na vzaechde
 Boom na mijn Commissie: Ick sepde/dat ickse niet en hadde/
 oock niet en wiste: Boom repliceerde/wy sullense u wel doen
 witen en doen geben/ de Heeren willense hebbs/etc. Eynde-
 lijck

sijnck vzaechde Boom, waer ick t'huys ghelegen en gepredickt hadde. Ick bad dat my de Heeren niet en wilde qualijck afnemen/dat ick haer sulcx niet en conde seggen / vermidts het strecken soude/niet alleē tot beswaringe van die goede luydē/maer oock van mijn Heeren selfs / die de selve daer ober licht onbchoozlijck soudē beswarē: Hier op sepde de H. Schepen Boom: Ghy zijt gehouden de Heeren de waerheyt te seggen. Ick sepde: Deen mijn Heerē niet altydt noch van alle saken/maer ter contrarie is men dickwils ghehouden de waerheyt van verschepden saken te verswijgen/na 't exempel Chzisti en veeler Martelaren. Dese antwoozdt namen de Heeren seer vzeemt/en vzaechden met veele spijtige woozden: of ick dan geloofde dat Chzistus niet altydt de waerheyt hadde gesept. Ick antwoozde: Jae / dat ick dat geloofde / ende overbodich was te bewijzen/dat Chzistus ettelijcke malen de waerheyt daer hy na gebzaecht wierd' niet en heeft gesept/maer gestwegen/als Job. 18. en 19. item Luc. 23. 'tselfde/sepde' ick dat de Heerē oock wel behoozde van verschepde Martelaers te weten/indien de selve anders het Martelaers-Boeck hadde gelese: Hier op wierd' ic wederom vā Boom dapper begrautot/ seggende/dat hy't Martelaers-Boeck beter en meer gelezen hadde dan ick/etc. met veel meer andere pzooposie/ my scheldende vooz een guyt/vooz een Landt-looper en opzoer-maker etc. Waer op als ick antwoozde/dat de knecht niet beter was dan sijn Heer/en dat ick mijnen Heere Chzisto Jesu wel hontert mael meer schuldich was om sijnen't wille te lijden / soosportede Boom daermede / mijn noemende een schijn-heplich/wiens gupterijen nochtans genoeghsam bekent waren: Dit dede my int herte wee en vyz wat ernstich segghen/ dat de H. Schepen Boom, noch niemandt ter werelt sulcx in eculwicheyt soudē bewaerheypden. Daer mede dede men my wederom in mijn hock vzenge/ met selle dreygingen/dat men my wel een ander Lietjen soude doen singen. Onder dit examen is mede gheproduceert een Bziefjen in mijn sack gebonden / zijnde een specificatie van eenich gheldt by mijn Huysvrou van Jan Broerlz. ontfanghen upt sake van eenighe meubelen vooz ons verchocht. Vooz de sweede mael hē ick wederom in Schepens Den 3er Kluwer ontboden en gelepdt/op Dijnsvach/ontrent 12 half 9. Augusti.

'smozgens / alwaer ick meer Heeren bond' beneffens de **H.**
Officier Grooten-Huys (die van Hups was gheweest) doch
 niet sittende op haere plaetse / inkomende/riepen eenighe :
Dat is de Deughel/een bande principaelste Groer-bincken
 ende Oproer-makers/ ende vielen met haer twee ofte drien
 op my aen/niet anders dan offe my verscheuren wilden/vza-
 ghende wederom/ booz eerst Boom : hoe langhe ick 't Amster-
 dam hadde gheweest ? Terwijl ick my wat stond' en bedacht
 om recht nae waerhepdt te antwoozden/seydenc/hy slacht de
 dieven/ nu bedenckt hy hem vast hoe hy best lieghen sal Ick
 seyd : Peen/mijn Heeren/maer op dat ick niet en liege. Ja/
 seyd Boom, ghy ghelooft doch datmen niet en is ghchouden
 altydt de waerhepdt te segghen/ ende derft segghen dat Chri-
 stus niet altydt en heeft de waerhepdt gheseydt. Ick ant-
 woozde/dat is soo/ maer de Heeren verstaen't qualijck/want
 mijn meeningh noyt en is gheweest te seggen / datmen liegen
 mach' of dat Christus oyt geloghen heeft / gheensins/ daer
 hoede my Godt booz/ maer datmen de waerhepdt wel swijgen
 mach van 'tghene daermen somwijlen nae ghevzaecht wozyt/
 jae datmen die dickwils ghchouden is te swijgen : Hier toe
 hebbe ick het exempel Christi ende der Martelaren ghealle-
 geert. Nu wel/ kom kom/seydenc/ seght ons / hoe langhe
 zyt ghy hier gheweest? Ick antwozde/het naust mijn Hee-
 ren en soud' ick soo op staende boet niet konnen segghen/
 maer wel drie maendē. Drie maenden?(seydenc)wel nu moet
 ghy ons segghen waer ghy in die drie maenden ghelogeert
 zyt gheweest/ gheprediekt hebt/ ende booz wat tochoozders.
 Ick antwozde/ daer behoede my Godt booz / beter waer't
 my te sterben/ ick hope oock dat my de Heeren daer op niet
 en sullen dzinghen. Hier vielen wederom eenighe Heeren sel
 op my aen : segghende/ de Heeren willent't en sullen't van u
 weten/ ghy stouen Deughel / al soudenc u pynighen en ree-
 ken van lidt tot lidt: den Officier voechder by/men sal u niet
 handelen als vrome Luyden / maect daer gheen facit op/
 maer als Fielten en Booswichten / die ghy zyt. Ick hope
 (seyd' ick)ende wil Godt bidden/dat de Heeren beter gedach-
 ten moghen krijghen: ende so niet / dat hy my gelieue sterck-
 te te gheben om liever alles te verdzaghen / dan mijn eben-
 naester

naesten int verdziet te helpen/ ende daer toe en heeft my God
 de tonghe ende mondt niet geschapen: d'Officier seyde/ mijn
 Heeren/ hy spreekt nu stijf en stout / de Heeren willen't haer
 niet belghen / ick sal't hem wel doen vergaen/ ick sal hem by-
 gedt doen recken dat hem de pocken hale. Daer mede dede-
 men my wederom na mijn hock bzingen. Hier ober (gelijck
 u C. C. licht kunnen dencken, was ick by wat weemoedich/
 ende bzicht dien moztgen voozt ober met schrepen/ smoecken/
 ende vperighe ghebeden tot Godt ende mijnen Salichmaker
 Jesum Christum/die ick sijne ghelijcke versoekinghe indach-
 tich maecte / ende daerom als een ghetrouwe Hooghe-
 priester/ die selfs in alles versocht zijnde sonderlinghe mede-
 lijden met onse swachheden kan hebben / in die hooghe noodt
 om hulpe aenriep: die my oock datelijck verhoorde/ ende een
 nieuwe couragie gaf als een Leeuw. Ten 3. male ben ick
 wederom geroepen des selven daeghs' middaeghs ontrent
 ten half 12. uren/ ende vande Schout's dienaers gheleydt in
 de Pijn-camer/ daer eenighe vande Heeren Schepenen wa-
 ren/ met Schout Haen. De Heeren bzaechden my (Schepen
 Boom dede wederom 't woort / doch beleefder ende bedae-
 der dan te bozen) hoe ick my beraden hadde? Ick antwoorde:
 Niet anders / mijn Heeren/ ende hope oock dat de Hee-
 ren haer beter sullen hebben beraden / om my daer op niet te
 persen: Hier bielen wederom verschepden discoursen van te
 moeten de waerheyt altydt seggen/ of wy opzoer int Landt
 maken/ etc. doch met meerder beleeftheyt dan te bozen: voozt
 mijn affsheyt bad ick de Heeren / gelijck ick oock te bozen ge-
 daen hadde/ om te mogen een Martelaers Boeck hebben be-
 halvẽ het N. Testament en Psalmbocck/ dat my de Cyprier
 gelanght hadde. Maer neen'ten mocht niet wesen (sy vrees-
 den misschien dat ick haer daer in voozt-gangers wijsen sou-
 de / diese niet en willen weten datse volghen) Schepen Boom
 seyde: hoe na meen't ghy dat ghy een Martelaer zyt? daer-
 mede spottende. Ick antwoorde: Jae mijn Heer/ noyt en
 hielden de verdzuchers en verbolgers voozt Martelaers die
 gene die sy Martelen: maer de Heere weet dat wy om sijnen
 Name/ voozt syn waerheyt ende wel-doende lijden / die sal't
 oordeelen: mach ick dan nu dat Boeck niet hebbe? patientie.

Hier

Hier mede deden my de Heeren wederom nae mijn hock len-
den/ daer ick dien dach boozt met vasten en bidden den Heere
heplichde. Dit is/ Weerde Boeders ende Susters/ het gene
ick u **E. E.** booz dees tijt op dese stuckges ende stolltghens
papiers hebbe kunnē latē werē van mijn wederbaren: meer-
der papier moghende bekomen / hope ick wat meerder ende
naerder van alles te schryben. Hier-en-tusschen wil ick u
E. E. vziendelijck gebedē hebbē/ dit selve niet dan met goede
discretie te communiceren. Verwacht van my niet anders
dan het geene een ghetrou dienstknecht Jesu Christi toestaet.
De Heere is mijn hulper / dies segghe ick met een vast ver-
trouwen: ick en sal niet vzesen wat my de menschen doen mo-
gen: Alleen mijne **L.** ende **W.** Vrienden / niemant en wojde
clepnuoedich noch en schame hem mijner banden. Ghy hebt
doozsten mijn Heere/maniere van leven/booznemen/geloobe/
lanckmoedicheyt / liefde/lijdt/saemheyt verbolginghen/ver-
druckinghen / ende de Heere heeft my upt allen verlost. Dit
leste boech icker oock met den Apostel by / want hoewel ick
noch nae den lichame gebangen ben / so ben ick nochtans een
byp ghelaten des Heeren. De Godt des vzedes/die van den
dooden wederghebracht heeft den Gzoaten Herder der scha-
pen/dooz het bloedt des nieuwen Testaments / Jesum Chri-
stum/ die volmaccke u in alle goede wercken / om synen wille
te doen/makende in u dat booz hem behaechlijck is/dooz Je-
sum Christum/den welckē sy de heerlijckheyt van eeuwichheyt
tot eeuwichheyt Amen. Gzoet malkanderen met eenen hep-
ligen Cusse / en en vergeet doch mijner **L.** Hupsbzouwe niet
in vertroostingē ende versterkinghe. Datum in mijne ghe-
banckenisse desen derden September. Anno 1621.

uwre **E. E.** Dienstwillige Broeder in Christo
Dominicus Sapma.

De superscriptie vvas, **Eerweerdighe vrome Godtsalige**
Dienaren des Woozdts / ende andere Lidmaten der ver-
druchte Remonstrantsche Gemeynten/mijne seer L. ende ge-
wenschte Mede-broederen / Broeders ende Susters in den
Heere Christo Jesu. Inde verstrooyinghe.

En te was gheschreven op 4. scheur-papiertges, die de ghevangher
noch in sijn sack hadde behouden.

Eerweerde seer lieve ende wel gunstige Mede-Broeders,
Broeders ende Susters in Christo Iesu.

Ick hope dat uwe E. E. mijne boozgaende op stuckges' ck
stolletges' papiers/na de beste gheleghentheit gheschreven
die ick doemacl hebben konde / wel sal ter handen ghekommen
zijn : sedert dien tijdt / ben ick noch verschepde malen boven
gheroepen booz de Heeren / ende in verschepden discoussen
met de selbe gheweest/so ober 'stuck bande Leere / als mede
ober de pproceduren/ waer van ick u E. E. hier nae wat spe-
cialer vertellinge sal doen. Doch tot het principaelste Exa-
men ben ick geroepē geweest boozledē Saterdag's na mid-
dachs/ den 4. deser/ op de pijn-kamer/ alwaer ick alleen bonde
den H. Officier Grooten-huytē met een bande H. Schepenen/ te
weten Verdoes, ende eenen Secretaris / wiens naem my
onbekent is : De H. Officier sepde D. Sapina, de Heeren
willen dat ghy ons de waerheyt sult seggē op al het gene wy
u vraghen sullen/sonder eenige tergiversatie/ ende Categori-
ce sult antwoozden. Waer op ick antwoozde : wat ick de
Heeren met goeder conscientie kan segghen op hare vraghen
sal ick gheern doen. Daer na vzaechdense/ mijn naem/ van
waer gheboozrich / ouderdom/ qualiteyt booz desen/ hoe lan-
ghe ick hier gheweest hadde / waer op ick haer nae waerheyt
hebbe gheantwoozdt. Daer nae : waer ick was ghelogeert
gheweest/waer ick hadde gepredickt / van wie ick mijn com-
missie hadde/waer die was/ aen wien ick die verthoont had-
de/van wat personen ick ghelddt hadde ontfanghen/wat Pre-
dicanten hier meer waren / etc. daer op ick antwoozdt wep-
gherde / ende wederom de Heeren als booz desen badt/datse
daer op niet en wilden verder perssen / alsoo ick daer op niet
en soude kunnen antwoozden sonder merckelijcke beswaer-
nisse van mijn eben-naesten / ende dat ober haer wel doen/
waer booz ick mijn conscientie ten hoochsten beswaeren/ende
de Magistraet licht oozsaeck gheben soude haer aen andere
weldoenders meer te bergrijpen. Hier spotteden sy mede/cū
vrielen met my wederom int oude disput/ of men alijt ghe-
houden is de waerhydt te segghen : ende deden dit in forma
banden Secretaris uyt mijn mondt tepekeneu : Sapina ghe-
vraght

bzaecht zijnde of men niet schuldich en is de Magistraet de
 waerhept te seggen? Antw. niet altijdt noch van alle saken/
 maer datmen dickwils ghehouden is de waerhept te swij-
 ghen/nae 't Exempel Christi ende veeler Martelaren / waer
 by ick boeghde / niet mijn Heeren: dat ick segghen wil/dat
 men de Magistraten mach boozliegghen: maer houde't eben-
 wel booz minder sonde/datmen een leugentje lieght, dau dat-
 men met de waerhept te segghen sijn eben-naesten onschul-
 dich om den hals bzenght / allegeerende 't Exempel vande
 Egyptische bzoep-bzoutwen: waer op Schepen Verdo. sep-
 de/daer was maer bebel van een sterffelijck Koningh / maer
 hier vanden onsterffelijcken Godt / datmen niet liegen en sal.
 Ick antwoorde / mijn Heer Schepen verabuseert hem: daer
 was bebel van Godt van niet te lieghen / soo is hier mede/
 maer daer was bebel vanden Koningh den eben-naesten on-
 schuldich te beschadigen / de onnosele kinderkens te dooden/
 'twelck de bzoep-bzoutjens sonder een kleyn leugentje te lie-
 ghen niet wel en konden ontgaen / tot die noodt hope ick
 en sullen ons de Heeren niet bzenghen / de Heer Sche-
 pen sijn abus merckende / sepde 'tis waer / 'tis waer :
 D. Sap na: Onder dit examen / geltick oock booznemelijck/
 daer nae/mobeerden de Heeren (waer toe sp oock sepden haer
 geset te hebben) verschepde discoussen: onder anderē bzaech-
 de den Officier waer toe wy int Landt quamen pzedicken en
 aparte vergaderinghen maecten / daer wy doch booz desen
 wel ghesepdt hadden / dat aende verschillen tusschen de Re-
 monstranten ende Contra-Remonstranten het schraepfel van
 een naghel niet en waer ghelegghen / dat het niet meer en ver-
 schilde dan een sieck wijf ende krancke bzoutw / en wy doch
 berstonden datmen met dat gheboelen wel konde salich wo-
 den/etc. Hier op antwoord' ick. 1. Niet te wetē dat sulcx also
 simpellich van yemant der Remonstrantē opt ware gesepdt :
 ende oft al van yemandt mochte ghesepdt zijn/dat ick ebenwel
 ten aensien van het eerste ende tweede noyt in dat gheboelen
 was gheweest: belanghende het derde / dat ick wel ghelo-
 be/dat de Contra-Remonstranten met haer gheboelen kun-
 nen salich worden/als sp't niet en beleven / maer andersins
 dat ick niet en kan verstaen hoe upt het Contra-Remon-
 strantsch

frantsch geboelē een Godtsalich leben spzuyten kan. 2. Dat de Contra-Remonstranten haer nu by verder hebben gheopenbaert en veel groutwelijcker Leer-stucken/als Leere der Kercke/berdedicht/ dan sy inde Dacchsche Conferentie ghebaen hadden / datse nu van haer gheboelen noodtsaeckelijcke Artijckelen des gheloofs hadden gemaccht etc. 3. Dzaechd' ick den H. Officier wederom : dewijle de Calvinisten verstaen dat het verschil seer kleyn is tusschen haer ende de Luterschen/soo datse haer oock menichmael hebben de Bzoederschap aengheboden / ende houden oock dat de Lutersche also wel als sy met haer gheboelen kunnen salich worden : waerom dan de Calvinisten oock haer rust niet en houden / maer comen in verscheyden plaetsen pzedicken/ende aparte vergaderinghen maechen / teghens wil en danck bande Luterschen/jae verdyingen en d'ijbense wel upt hare plaetsen : hier op en heeft my d' Officier niet een woorde / dat ick hebbe kunnen verstaen t'geantwoorde : op het andere vielen verscheyden discourssen tusschen beyden / die ick niet al en soude kunnen verhaelen. De H. Officier bzaechde voozder / waerom ick niet de Kerck niet en konde ghemeenschap houden : ick antwoorde/ om haer bzeemde ende schadelijcke leeringhen / ende onchrijstelijcke pzoceduren. Welcke die Leeringhen waren ? Antw. verscheyden : Ten eersten/dat Christus niet en soude zijn ghestorven vooz alle menschen/maer alleen vooz die gene die salich sullen worden. Hier voer den Officier seer stijf teghens in/segghende/ wilt ghy van hebben datmen ghelooven sal dat Christus oock gestorven sy vooz die gene die hy vooz weten heeft dat haer leven noch in eeuwichheit gheen pzofijt ofte nutticheit upt sijn doode souden scheppen vooz de Indianen / etc. die haer leven van Christo en het Euangelium niet ghehoort en hebben : Ick antwoorde/gelooven dat leste/ namelijk dat Christus oock vooz de Indianen ghestorven sy de H. H. Bewindthebbers niet / soo doense seer onwtijsselijck datse derwaerts oock Pzedicanten senden/ende de Pzedicanten moeten / ofte in dien deele Arminiaens zijn (soo men't noemt) of sy moeten daer henen trecken / om dat arme onberstandighe volckje leughenen te pzedicken / ende te bermanen datse ghelooven in Iesum Christum als vooz haer gestorven/

('twelck sy nochtans selfs niet en ghelooben: Maer/sepde ick) mijn Heer/ wy en behoeben soo verre niet te seplen/ laet ons blijven by de ghene die't Euangelium gepredickt wordt/ by Exempel Judam. Wel/ sepde de H. Officier/ gheloofst ghy dat Christus oock vooz dien Godloosen Juda gestorben zy? Ick antwoorde: Iae ick in trouwen/ ende dat Judas daerom sal verdoemt worden ende in den Hemel niet komen omdat hy in Iesum Christum niet en heeft gheloofst. Dat gheloof ick mede/ sepde daer op d' Officier: Soo geloofst dan (replieerd' ick) mijn Heer Officier/ dat Judas was ghehouden op verbeurte van sijn salicheyt te gelooben in Iesum Christum/ dat is onder anderen mede/ dat Christus sijn Salichmaker was/ en vooz hem oock de dootd sterbē soude. Ia/ sepde de H. Officier. En nochtans (replieerd' ick) sepde mijn Heer dat Christus/ Judas Salichmaker noyt en zy geweest noch vooz hem gestorben zy. So heeft dan Judas (na mijn Heers verstandt moeten gelooben/ en sal verdoemt zijn/ om dat hy niet en heeft geloofst/ 'rgene doch onwarachtich was/ nae mijn Heers eygen seggē en geloof. Hier was de H. Officier rechtshapen bedraeyt/ en hield' hem of hy't niet in verstondt/ ick verhaeldet op het dupdelijckst ick konde tot een twee/dziemael toe/ byagende ondertusschen den H. Schepen Verdoes, of spne E. niet wel en konde verstaen wat ick inferreerde/die my oock telckens antwoorde/ja Sapma ja/ ick verstaet wel/gelijck het oock de H. Secretaris wel scheen te verstaen/die nochtans geen van bepde den Officier upt dē nootd hielpen. Ick urgeerde wat stijf/ hoe ongherijmt het sy te sustinceren/datmen nae't Euangelium/soude gehouden zijn/en dat noch op verbeurte van sijne salicheyt/ sulcken plompen leugen te geloobē/etc. So sepde de H. Officier epndelijck ghehouden of niet gehouden/ en wil ick hier so nau niet disputeeren. Hier viel de H. Schepen Verdoes tusschen/ende mobeerde eē andere questie/die sijne E. sepde/dat hy vooz desen oock een vande principaelste onder de Remonstranten hadde voozghestelt/versoeckende op my dat ick hem daer op rondelijck wilde antwoorden/ met belofte/dat sijne E. my oock wederom soude ronde antwoort gevē op het gene ick hem byagē soude. Ick beloofdet/ende dachte by mijn selbē/ wat mach dit doch vooz een

booz een vage wesen ? De vage stelde de H. Scheyen aldus
 booz: Of God eenich mensche die geheel in blir theyt steect/
 by Exempel/Paeps of Jood'ch/ of oock Turcx zij: de/wilde
 uyt die blindheyt verlossen/ bzenghende de selve eerst tot een
 gemeene kennisse des Euangeliums/ daer nae noch wat ver-
 der / ende alsoo boozt by graden ofte trappen tot een gheheel
 Apostolische kennisse / gheloof / ende leven: kan die mensch
 sulcks wel wederstaen? Ick antwoorde: Ick verstaen jae
 hy. Daer op seyde de H. Scheyen: so moet dan die mensche
 machtiger zijn dan Godt? Ick antwoorde wederom: sulcx
 en volghet niet/ mijn Heer/ maer soude volgen/ indien Godt/
 sonder tusschen-komen bande wille des menschen ter gehooz-
 saemheyt tot sulcx met macht een mensche soude willen d'zin-
 gen/ verstaet dit mijn Heer so/ so beken ick geeren dat de men-
 sche sulcken wille Gods niet en kan wederstaen: maer ont-
 kenne dan wederom wel expresselijck dat Godt de Heere op
 sodanigen wijze na stijl des Euangeliums/ der menschen ge-
 loobe en bekeeringhe wil wercken: wel (seyde daer op de H.
 Scheyen) heeft dan de mensche sijn vze wille/ om te gelooben
 en hem te bekeerē als hy wil? Ick antw. Neen hy maer om
 sijn geloobe en bekeeringhe te verhinderen/ daer toe heeft hy
 een vze wille/ en sulcx komt hier uyt: sal de mensche geloobē/
 so moetender twee willen zijn/ Godt moet willen het geloobe
 geben/ en de mensche moet willen geloobē/ maer tot ongelooft
 is allē de wille (of liever d'ontwille/ den menschē genoech. So
 en kan ick al wederom (seyde de H. Schepē (niet verstaen/ of
 de mensche moet dan machtiger zijn als Godt. Ick antw.
 sulcx hope ick mijn Heer wel licht te doē verstaē/ en vzaechde
 boozder: Geloofst mijn Heer niet datter veel dingen inde we-
 relt/ als overspel/ moozdt/ dood-slach/ en andere sondē/ tegen
 Gods wil geschieden/ of verstaet mijn Heer dat alles watter
 inde werelt geschiedt na Gods wille geschiedt? Hier was de
 Heer Scheyen/ merckende (so my docht) de slagh/ wat te tra-
 ger int antwoorde. De Officier vaten't op/ seggende: Wie is
 so Godloos die dat seggen soude? Tgene Godt verbiedt en
 wil hy niet datmen doen sal/ als doe Herodes die kleyne kin-
 dertges te Bethleheim dede vermoozden. Wel (antw. ick
 daer op) nu sette ick mijn Heer Schepens beslupt/ tegen den

H. Officier/ aldus: Godt en wilde niet dat Herodes of pe-
 mant ter werelt die kleyne kinderkens te Bethlehem dooden
 soude / ende Herodes ebenwel teghen Gods wil (soo de H.
 Officier bekennt) heeftse ghedoodt: Ergo (sal de H. Schepen
 nae sijn verstandt beslupten) is Herodes stercker ofte mach-
 tigher geweest dan Godt. Hier riepen de Heeren beyde/ dat
 en volghet niet/ want Godt licet toe. Ick antwoorde: Sien
 de Heeren nu niet datse vooz mijn antwoorden? Ick seyde
 oock dat het niet en volghde: Ende hoe latet Godt toe? Wil
 hy dan/ of ist zijn sin dat het gheschiede? Geensins/want hy
 verbiedt het straffelijcke / maer hy en wilt niet met macht ofte
 geweldt niet verhinderen/ also segghe ick mede/laet Godt de
 wederstandt van den mensch toe / die hy wel straffelijck ver-
 biedt/maer ebenwel met macht ofte geweldt niet en wil ver-
 hinderen: hier by dede ick wat byder verklaringhe/na mijn
 gheringh verstandt / van het onderscheydt tusschen de wille
 Gods / wanneer hy pets absolutelijck wil / als inde schep-
 pinghe / dat het licht werde etc. Ende wanneer hy pets wil
 daer des menschen bywillige gehoozsaemheyt moet tusschen
 komen/als int gheloobe ende bekeeringhe.

Dit waren soo de vooznaemste discoursen die wy hadden
 ober de Leere. Ober de Proceduren: De Heeren seyden/dat
 ons bande Heeren Staten vol genoch was geboden/alsmen
 ons gebiedende stil te sitten gagic/nochtans toe leyde. Ick
 antw. Indien wy dat hadden aengegaen/ soo hadden ons de
 Heeren met recht vooz een deel Bupck-dienaers gescholden:
 En vzaeghde voozder of sulcx hare Predicanten wierde ge-
 herghet/ende sy sulcx aengingen/ watter van houden soudent
 Hier op meef-muyldense/ende seyden dat waer een ander
 saeck. Noch vzaeghden de Heeren: Waerom wy ons niet
 lieber in ons eygen Vaderlandt wilden stil houden dan daer
 buyten onder de Papisten/daer wy ons doch hadden moeten
 stil houden. Ick antwoorde / dat wy de Heeren niet gheern
 biechten en soudent/ hoe stil ofte onstil wy ons in Zabandt
 hadden gehouden/dat het oock aen my ende andere gebangh
 vzoeders vzoeffelije genoegh bleec/hoe wy ons in Zabant
 hebben onthouden / oock datmen ons in Zabandt sulcke
 beloften te doen niet en hadde gheberghet / als men int Va-
 derlands

berlandt dede / etc. Onder dit examten ofte discours heeft de H. Officier oock upt mijn mondt doen aenteyckenen

1. Dat de ghenade tot het gheloobe boozgaet de verkiefsinge ter salicheyt/als een groote kettery. Noch 2. Dat ick houde datter hondert en hondert onder 'tghemeene volck zijn die de verschillen op het nauste niet en verstaen maer pzinckpalijck om de harde ende vyzende pproceduren haer van de Contra-Remonstranten afghesondert houden. Item/3. Dat ick my niet en wilde beroemen/de verschillen tusschen de Remonstranten ende Contra-Remonstranten al te samen op het grondichste te verstaen. Dit is (nae mijn beste onthoudt) het pzinckpaelste doe-mael tusschen ons verhandelt : Het duerde wel drie upzen langh/in 'twelck alles ick niet en wete mijn eben-naesten/de waerheyt / ofte onse goede saecke pets te kort ghespzoken te hebben. De Heer sp danck boozsijne sonderlinghe ghenade/die my trouwelijck inde verantwoozdinghe byghestaen heeft / ende noch son werckelijck bystaet ende vertroost / dat my de gebanckenisse geen gebanckenisse/jae niet anders dan het beste studeer-camertghe is dat ick mijn leven bewoont hebbe. Ick sette/beminde bzienden/het eene teghen het ander / twee jaren hebbe ick schier int Landt gheweest/over al met een groot ommesien / soo dat ick my op verscheyden plaetsen niet eens en mochte laten boozen/Somwtijle niet een stoel jae niet een voet verreyppen / jae niet eens kochen of hoesten : nu ben ick daer van byp ende singhe dagelijck den Heere met blijdschap dat het inden Hemel klinckt/waer toe my dese banden dickwils nieuwe oozaeck gheben: Die inde ghebanckenisse met my ommegeen / vermaen ick/Leer ick / ende vertroost ick / sonder vzeze dat my de Schout daerom vangen/of de Soldaten daer ober doodt schieten sulsen / in Summa wat my particulier aengact/ick reecken my veel byper ende gheluckigher/ dan ick opt mijn leven geweest

Ioh. 8. 36
Gal. 4. 30.

ben. Die de Soone der byper erben. Tot een bestuyp van desen wil ick uwe C. C. afsamen wederom hergrondelijck ghebden ende vermaens hebben / te willen goetds moedts zijn/ende sonder vzeze booz menschen den Heer trouwelijck/een pder nae sijne gaben ende beroepinghe / dienen : Laet doch dese

Hb. 12.

12.

dese mijne handen/ ende andere berdzuckinghen van anderen u **E. E.** niet verzwacken/ maer lactse wesen als handen en spalcken daer mede de slappe handen ende traghe knyen moghen opghebonden/ versterckt ende meerder-opgerecht worden/ om met de voeten rechte ganghen te maken/ op dat het kreupele niet af en dwale. Dit vernemende sal ick my in den Heere meughen verblijden/ ende met verheuginghe over den arbeydt met soo grooten gebaer onder ende neffens uwe **E. E.** ghedaen/mijnen tijdt konnen passeren/ geduerich aenhoudende in ghebeden ende smeekinghen tot Godt/ dat hem ghelieve u **E. E.** dooz sijne ghenade in het gheloobe te verstercken/ ende in Godsalicheydt/ als een vucht onser Leere ende gheboelen eygenst/ te doen wassen en toe nemen/ waer dooz alderkrachtichst de monden der teghen-spreekers ende bespotters onser Leere kunnen ghestopt ende sy beschaenit ghemaectt worden. Wilt oock niet na laten den Heere booz my te bidden/ dat hy my mede meer ende meer in dit Cruys ghelieve te verstercken/ ende nae sijne trouwe beloften in alle boozballende saecken noch mondt ende wijsheyt ghebe/ nae de noodt ende gheleghentheydt sal verepschen. Ick bidde u **E. E.** desen/gelijck oock de boozgaende/ der Gemeente van Hoozn te willen mede deelen/ die ick vzeese dat na hare groote affectie t'my-waerts over dese mijne handen haer al te grootelijck sullen bedroeft hebben/ op dat haer mijne versterkinghe ende innerlijke vertroostinghe/ mede wederom wat verquicken ende verheughen mach. De Godt aller ghenade/ die ons/ wy die een wepnich tijds bedrukt zijn/ gheroepen heeft tot sijn eeuwighe heerlijckheydt in Christo Jesu/ de selve volmaecke/ bebestighe/ verstercke ende fonderre u. Hem zy de eerlijckheydt ende macht van eeuwigheydt tot eeuwigheydt/ Amen. Zijt al te samen hertelijck in den Heere ghegroet van

**Wier E. E. Dienst-willighe Ghevanghen Mede-
boeder ende Dienaer inden Heere**

Dominicus Sapma.

Desen 9. September,
Anno 1621.

Wier.

Veerde / Godtsalighe / wel-bekinde Broeders ende
 Susters inden Heere. Ick hebbe wel kunnen afne-
 men uyt de menichfuldige bewesene vziendenschap ende
 welbadicheyt / hoe ober-groot uwer E. E. liefde ende goede
 gheneghentheyt t' mywactts altydt gheweest zy / ende daer
 uyt in dese mijne banden dickwils met tranen ober-dacht /
 hoe hertelijck weemoedigh ende bedroeft u E. E. de tydinghe
 van dese mijne ghevanckenisse sullen hebben ontfangen : niet
 dat die nae mijn verstandt daer toe rechte oorzacch gheeft:
 neen gheensins / want anders en most ick selfs niet gelooven/
 het ghene ick u E. E. soo dickwils ende ernstelijck uyt Gods
 woordt hebbe booz-ghedzagen / namelijk datmen booz groo-
 te vzeuchde heeft te achten / als men wel doende in veelerhan-
 de versoekinghen komt / ende ghenade by Godt is om der
 Godlijcker consciencie wille lijden. Ick hebt soo genomen /
 ende kan't oock (Godt lof) als noch soo wel verstaen : Maer
 ick hebbe ghebzeest dat in n E. E. de natuer (soo men seyd)
 wel boven de Leere mocht gaen / ende droeflijck doen versuch-
 ten het ghene de Euangelische Leere seydt oberbloedige oorz-
 sacch van vzeuchde ende blydenschap te gheben. Hebbe ick te
 vergheefs dit ghebzeest ? Ick sozgh neen : my dunckt / liefste
 vzienden / dat ick noch uwe bedroefde aensichten sie / en de tra-
 nen ober de wanghen rollen. Soo dient dese / ghelijck oock
 de boozgaende / ter nauwer noodt uyt dit hockje gesonden (die
 ick versocht hebbe dat u E. E. oock op't spoedichste mochten
 mede-ghedeelt worden) tot gheen ander eynde dan u E. E.
 altesamen ende elck int bysonder te laten weten : dat ick
 (God lof) na ziel en lichaem so wel daer aen ben / als ick noch
 mijn leven gheweest hebbe / dooz bevindinghe gheboel ick nu
 het gheluck der ghemeynschap des lijdens Christi / ende de
 volkomen kracht ende waerhepdt der belofte Gods : Soo
 dat ick nu eerst te deghen verstrae / waerom de Apostel Pau-
 lus sepde (2. Cor. 12. 10.) Ick hebbe een behaghen in krauck-
 heden / in versmaedtheden / in nooden / in vervolginghen / in
 benautheden / om Christi wille : want als ick krank ben dan
 ben ick sterck. O waerachtighe reden / die my de Geest te-
 ghen het verstandt des bleeschs / soo hilaerlijck doet verstaen

Iac. 1. 2.
 1. Pet. 2.
 12. 20.

ende gheboelen / als noch pets. Verhalven ick u **E. C.** al t'samen wederom hert-grondelijck wil om Christi wille ghebeden ende vermaent hebben / dat de selve haer ober my ende dese mijne banden niet meer en willen bedzoeben / sy sullen ontwijffelijck tot grootmakinghe van Gods eere / tot voortplantinghe van sijn **H.** waerhepdt / ende versterckinghe der gheloovighen ghedijen: Alleen bidt den Heere voor my / dat my boozder kloeckmoedicheyt / mondt ende wijshpdt ghegeben werde / om de waerhepdt Jesu Christi stantvastelijck nae hare weerde niet beschepdenheyt ende Christelijcke sachtmoedicheyt te berdedighen / tegen alle de gene die de selve nu / by ghebreck van redenen / met macht ende gheweldt soecken te berdecipen: ende wilt doch niet alle neersticheyt ghehoorzsaemelijck betrachten het woort dat oock door mijnen ghevinghen dienst in u gheplant is / het welcke uwe zielen kan saligh maken: wilt u selven nu indachtich maken / hoe die baer het woort Gods teghenwoordigh voor u inden Lande zy / en met hoe grooten gebaer het selve uwer **E. C.** dagelijcx woort boozghedzaghcn / al dat ghebaer / al dat lijden / liefste vrienden / en is voor ons niet met allen / meughen top slechts vermercken dat onsen arbeypdt aen u niet en zy te vergheeff geweest: Want wat is onse hope / of blijdschap / of Croone des roems? Zijt ghy het oock niet voor onsen Heere Jesu Christo / in sijn toecomste / want ghy zijt onse eerlijckhepdt ende blijdschap. Wy vertrouwen van u inden Heere / dat ghy doet ende doen sult / dat wy u bidden. De Heere verbulle u ende maecke u oberbloedigh inder liefde tot malcanderen ende tot eenen pghelijcken / gelijk wy oock zijn tot u / op dat hy uwe onstraffelijcke herten verstercke tot heplichepdt voor onsen Godt ende Vader inde toecomste onses Heeren Jesu Christi / met alle sijn heplighen. Sedert het ghene ick laets hebbe uytgheschreven / ben ick voorleden Saterdag / den 11. deser / wederom boven voor de Heeren ontboden / alwaer ick vand' den Heer Officier Grooten-Huys, Schepen Verdoes, met een Secretaris / ende een bande Onder-schouten. De **H.** Officier thoonde schryben uyt den Haghe om my op eenighe poincten wat naerder te examineren / ende waren dese: 1. Van wie ick mijn Commissie hadde? Ick antwoorde als vozen / dat

Iac. 1. 21.

1. Theff. 2.
19.

2. Theff. 3.

4.

1. Theff. 3.

32.

dat wy de ghewoonte niet en hadden Commissien te geben. Die my dan aengheschreven hadde hier te komen dat Simon Lure, V Vtenbogaert, Episcopium, ende Gr vincho: ium hadde ghe- noemt/oft die selve niet en waren? Ick antwoorde/nie-mant te moghen beswaren. 2. Van wien ick gelot hadde ontfan- ghen? Antwoorde als boozen. 3. Hoe veel jaerlijckx wel ghenoten? Antwoorde 325. gulden: daer op de Heeren sep- den/dat is secker sober ghenoch. 4. Of de Broeders noch t'Antwerpen waren? Antwoorde: Dat ick hielde neen. **Wt** wat redē ick het daer booz hielde? Antw. Overmidts wy nu met die van Zabandt in openbaren Oozlogh traden / en ick niet en meende datse haer by den bypandt van't Vaderlandt fouden willen ofte meughen onthouden: Dit sechen haer noch wel te doen. De Heeren toonden haer in dit examen teghens my seer beleest / ende gaben ghenochsaem te kenneu datse met my berlegghen waren/wenschende dat ick over hon- dert mijlen ware: Ick seyde dat ick de Heeren danckte over de onberdiende affectie t' my-waerts / dat het met my een kleyne saccke was/zijnde de Heere Jesus en sijne waarheyt my noch wel dupsent mael meer weerd: maer dat ick de Heeren badt doch medelijden te willen hebben met haer sel- ven/ende hare consciencien gheen geweldt te willen aendoen: de Heeren sepdensy en kondender niet in doen / 't moeste by het gheele Collegie van Scheyenen geschieden / ende oock lach daer het Placcaet. Ick antwoorde: dat ick niet ver- der en versocht/dan dat de Heeren geliefden haere conscien- tien te quijten: aengaende het Placcaet / datter wel meer Placcaten waren/die oock ten uystersten niet en wierden ge- volght / allegrende de exempelen / die ick nu twee / drie daghen booz mijn ooghen hadde ghesien / dat naemelijck / Hoeren / Dieben / Ooverspeelders / die drie Vrouwen ghe- trouwt ende beslaepē hadden etc. wierden ghepardon- neert / ende los / by / en byzant uptghelaten. De Hee- ren trocken de schouderen ende bekenden't. Ick seyde epn- delijck: Mijn Heeren/tis het ouwe spul/booz alle misda- ders is ghewade ende pardoent/uptghenomen akeende ket- ters: Maer hier staet nu wel te letten / dat het meest de grootste ketters zijn gheweest / die andere als ketters

hebbē doen executerē. Hier raechtē wy weder in dispuyt over de Leere: De Heere Officier vzaechde my/ wat ongerijnde Leeringhen de Contra-Remonstranten doch hadden? Ick antwoorde/ 'k salder teghenwoordigh maer twee voorszellen/ de ongherijmste ter werelt. 1. Dat alle de Inwoonders deser Landen/ die niet saligh en sullen worden/ ghehouden zijn op verbeurte haerer salicheydt te ghelooben/ het ghene de Contra-Remonstranten het volck daghelijcks leeren niet waer te wesen/ te weten dat Christus voor haer ghestorven zy. 2. Dat alle die in de ghenaeemde Gherefozmeerde Kerck in haer jonckhepdt ghedoopt worden/ sy leven dan soo sy leven/ niet en kunnen verloozen gaen ofte verdoemt worden/ nae het formulier des Doops/ ende haer gheboelen/ dat alle die voor welke Christus waerlijck ghestorven is niet en kunnen verloozen gaen. Over het eerste viel soo veel dispuys/ dat wy van het tweede niet veel en konden spreucken. Eyndelijck/ septe de H. Officier dat hy wel lustich zijn soude te sien hoe wy Catenam Salutis, dat is een rechte r'samen-hanginge bande Leere der salicheydt souden kunnen stellen/ ende laste my dat ick het eens schriftelijck stellen ende hem behandighen soude/ het welck ick blydelijck aen-nam. Gister op Donderdagh/ den sestienden deser/ wierd' ick wederom boven ontboden/ om in presentie van den H. Officier/ met een substituyt/ ende de President van Scheyenen mijn Hupsvou ende Suster eens te spreucken: boven komende/ gaf ick eerst de Heeren overseekere Gewonstrantie ofte Supplicatie by my hier in de ghebanckenisse ghestelt aen de H. H. Burghemeesteren/ Schout/ ende Scheyenen deser Stede Amsterdam/ met noch eenighe stucken annex daer die Remonstrantie op slaet: midtsgaders oock die schriftelijcke r'samen-hanginghe van de Leere der salicheydt. Dese overghelevert zijnde/in plaetse dat ick met mijn Hupsvou ende Suster wat spreucken soude/ gheraecten ick met den Heere President in seer hooghe contestatie/ sijne E. my met groote hebicheydt tot ettelijcke malen scheldende voor een opzoer-maecker/ voor een gyp/ rabauwt/ fielt/ renegado/ jae moordenaeer etc. Waer op ick oock niet en sweegh/ maer septe den H. President/ al was

al was hy Scheyen/en ick ghebanghen / ick was soo vroom
als hy / dat hy sijn segghen in eeuwicheyt niet en soude waer
maecken / dat ick wiste wien ick ghetrouwelijck gedient had:
de / booz wiens Richterstoel ick bereypt was oock op die ure
met hem te verschijnen / dien hy oock weten moeste dat hy van
sulck segghen rekenchap geben soude in dien dage / **De Pre-**
sident seyde van ghelijcken dat hy daer toe mede bereypt
was etc. **Wp** raecten oock wederom in dispuyt vande lee-
re. **De H. President** vracchde my / of ick gheloofde dat pe-
mandt **Godts** wille konde wederstaen ? **Ick** antwoorde:
Iae ick in trouwen / en gheloofd' ick dat niet / 'k en ghe-
loofde niet datter sonden inde werelddt gheschieden : ende
vracchde boozder / of de **Doodt-slayers** / **Moordenaers** ende
andere quaetdoenders / die de **Heeren** straffen / docnde dat
Godt soo hoochlijck verbiedt / **Godts** wil niet wederstaen ?
Hier wasser de goede oude man uyt. **Daer** vielen noch ver-
scheyden andere propoosten hier te langh om te verhalen: on-
dere anderen dit mede. **De Heeren** wenschten dat ick noyt in
hare handen en waer ghekomen. **Ick** seyde: **Iae** mijn **Hee-**
ren / **Pilatus** was met **Christum** oock berlegd' / maer hy wou-
de **Keysers** vriendt blijben. **De H. Officier** antwoorde alle
exempelen sijn odieus. **Neen** / mijn **Heer** / seyde ick / dat exem-
pel is leer saem. **Wp** en willen (seyde de **H. Officier**) van u
by **Pilatum** niet vergeleken sijn. **So** en mosten dan de **Hee-**
ren antwoord ick) **Pilatum** niet volghen / de **Heeren** seggen
bast / de saccke en gaet haer niet aen / sy en hebbender geen seg-
gen in / sy en kunnender niet in doen. etc. **Ick** sozgh dat se niet
Pilato slechts haer handen wassen / helpende hier-en-tusschen
al mede **Christum** verwijzen. **Wilt** ghy u (seyden de **Heeren**)
by **Christum** verghelijcken ? **Iae** ick / mijn **Heeren** (antwoorde
de ick) booz soo veel ick als een **Christen** lijde. **Ghy** by **Chri-**
stum (seyde de **H. President**) daer en wil ick jou niet by ghe-
lijckē / noch en houd' u daer booz niet. **Ick** antwoorde / dat ge-
loof ick wel / mijn **Heer** / **Pilatus** noch de **Joden** en hielden
Christum oock niet booz de gene die hy was / andersing (stae-
ter) en hadden se den **Heere** der **Heerlijckheyt** gheensing ghe-
rupsst / etc. **Wp** versochten dat mijn **Huyf** / zou ende **Suster** **1. Cor. 12.8**
met my mochten een half-uytgen alleen wat spraken. **Tcu**
mocht

mocht niet zyn: dat mijn Soontgen ('twelck onnosfel met het
hoetgen inde handt by my stont) altemet wat mochte by my
zyn/ dat woerde gheconsenteert: dat mijn gebanckenisse/ zyn-
de soo eng ende naar wat mochte gherelaxeert worden/ om
wat meer te moghen aessen scheppen: Ten mocht mede niet
wesen. Spndelijck de tijdt verlopen zijnde / most ick weder-
om achter of / ende mochte mijn Huy/ byon ende Suster nau-
lijckx Adieu toeroepen/ soo straf stouden my de Diefepders
voort: mijn Soontgen gingh aen mijn handt mede beneden/
dat scheurdense van mijn handt en en mocht niet met my in't
hochje gaen/ segghende 'twas niet gheconsenteert. Ick most
het liden / ende gingh bedroeft wederom nae mijn klupsje:
Doch heeft my de Heere haest wederom vertroost en verblijt/
dooz de genadige bystant sijnes Geests. Dit is/ weerde Broe-
ders en Susters/ mijn wederbaren tot hier toe. Hoe't voort
gaen sal/ en waer ick noch sal belanden / weet de liebe Godt/
in wiens handen ick my geern en gewillich overgebe / desel-
be wil u. E. E. altsamen meer en meer in't geloobe verster-
ken/ ende dooz alle schade nae ziel en lichaem behoeden. Zijt
alle en yder int bysonder hertelijck gegroet / neffens de Die-
naren des woordts aldarr / mijne seer Liebe ende weerde
Mede-Broeders/ van

uwer E. E. Dienstwillige Dienaer in Chysto.

Dominicus Sapma.

Desen 17. September,
Anno. 1621.

De Superfcriptie was. Eersame/ byzome Godtsalighe / seer
discrete Opsinders / midtsgaders oock de andere Titma-
ten der verdruchte Remonstrantsche Gemeynte Jesu Chri-
sti/ binnen Hoorn.

Mijne seer L. ende ghelwenschte Broeders ende
Susters inden Heere.

Remon-

Aende Ernstefste, Achtbare, VVijse, Voorfienighe, seer
discrete Heeren, Mijn Heeren Burghemeesteren,
Schout, ende Schepenen der vermaerde Coop-stadt
Amsterdam.

Verhoont met alle eerbiedinghe ende behooytliche sub-
missie Dominicus Sapina, Bedienaer des **H**. Euangeli-
ums booz desen in de openbare Gerefozmeerde Ker-
ke Jesu Christi binnen Hooz en nu tegentwoozdich geban-
gen om de boozstandt ende belijdenisse der selver Leere ende
waerheyt dien hy doe-mael der Gemeynte boozsz opentlijck
geleert en booz-gedzagen heeft: Hoe hy Suppliant neffens
bele andere Leeraren der Gerefozmeerde Kercke by't Syno-
dus Natinael te Dozdracht/ nu ontrent twee jaren geleden/
t'onrecht als Ketterfch beroozdeelt/ ende daer op hande **H**.
Mog. Heeren Staten Generael alle de Gemieerde Pzobin-
cien en het Souberain Resozt van dien ontsept zijnde/ niet en
heeft cunnē in conscientie anders verstaē/ of hy bleef noch aē
de Gemeyntē int Vaderlant/en booznamelijck/die bā Hoozn-
berplicht en verbondē/ om de selve/na de geringe gaben heur
van Godt almachtich mede-gedeelt/ te dienen/ en inde Leere
der waerheyt die na de Godsalicheyt is insonderheyt in dese
bedzoefde tijden/meer en meer te versterkē. Waer omme de
Suppliant booznoemt sich neffens andere in conscientie ge-
parft en gedzongen bindende dooz de upterste noodt der ver-
dzuckte en verfstropde Gemeynten/ die nu alomme van haere
Herders en de publijcke Exercitie harer Religie ontblotet/
seer dzoeflijck de hulpe en bystant harer bozige Leerarē ver-
sochtē/hem niet lange byten 'tVaderlandt/(twelck hy geern
wil bekennen) en heeft kunnen onthouden: Maer heeft hem
mede na wepnigh weecken wederom derwaerts begebē: ge-
lijck die alle genochsaem te kennen gabē dat se sulcx van mee-
ninghe ende booznemen waren te doen/die de Acte van Stil-
standt ende affweeringe hares Dienstes wepgerden te tey-
kenen. Dit is/ Gersame Heeren/ het eenighe Crimen ofte
misdædt dat de Suppliant soude moghen begaen hebben/
waer op hy teghenwoozdigh gheappzehendeert/ ende in een
seer strickte gebanckeni sse al s of hy den hals verbeurt had-
de/ hewaert wozd: ende waer over hy/ indien **D. E. C.**
nac

Luc. 22. 25.

nae rigent ende op het straffte sullen belieben te handelē: niet ander s dan een eeuwighe dwoebe ghevancenkisse (weynich beter als de doodt) ofte noch yet swaerders / uyt-wijsens de Placcaten der Hog. Mog. Heeren Staten Generael en soude hebbē te verwachten. Doch vertrouwende sich op uwer E. E. ghewoonlijke goedertierenheyt ende discretie / als die Professie doende bande Ghereformeerde Religie/ontwijffelijck meerder dan die de Heydenen regceren den naem ende daedt van ghenadighe Heeren sullen willen dzaghen/ ende (o hy Suppliant verhoopt) haer teghens de alderouste susternue en Christelijke Maxime der oude ware Ghereformeerden (als datmē niemandt om't stuck der conscientie ofte Religie en behoort te beswaren/te vanghen/spannen / ofte dooden/ waer op verscheyden Martelaren den doodt ghestorven en haer bloedt vergoten hebben) en sullen onderstaen te kanten/ende haer selven in dit stuck nimmermeer tot naevolgers maecten van die ghene die uyt de Histozen ende Memozen der Martelaren/ tot op desen huydighen dach booz geslagen parthijen ende verdruckers der vrome getuygen Jesu Christi by al de wereltd met een eeuwighe detestatie ende verfoepinghe bekent zyn. Soo keert de Suppliant booznoemt hem in aller modestie ende eerbiedinghe naest Godt tot D. E. E. die hy houdt dat oock Godt vzesen / ende in desen met hem niet anders en sullen handelen / dan nae de selve verstaen sullen datse ten Jongsten daghe booz den Opper-Rechter Jesu Christo sullen kunnen verantwoorden: ootmoedelijck verfoeckende/ dat D. E. E. den Suppliant in dese sijne hoochste noodt ende beswaernisse niet en verbeelen booz een klepne tijdt wat ghehoors te vergunnen tot sijne verantwoordinge/ ende nwer E. E. noodighe naerder onderrechtinghe. De Suppliant sich ghenoadtsaeckt bindende over verscheyden vzeende ende onghehoorde Proceduren / diemen teghens hem ende sijne Medebroederen gelieft heeft te plegen/booz Godt ende D. E. E. teghenwoordigh te beklaghen / en is gheensins van booznemen de actien ofte handelinghen sijner wetlige Overheyden suisterlijck te traduceren: maer D. E. E. in aller eebvondicheyt ende oprechticheyt te verthoonen/ hoe suisterlijck de selve mislept / ende tot dese harde proceduren

eenighe quaedtwillighe (Godt kentse/ ende weet watse booz hebben) gheinstigeert ende opghemaccht zijn.

Esal nu in Novembijt naest komende drie jaren zijn dat de Suppliant mede neffens noch andere twaelf Kercken-dienaren / dooz twee Missiven / eene van de Gheestelijcke ofte Kerckelijcke / d'andere van de Politijcke / booz het Synode Nationael te Doordrecht is gheciteert gheweist / alwaer hy mede op expresse ende iteratibe toefegginghe van Dyz-ghelepd' (ende sojmelijck dat de Remonstranten van vveghen het ghene sy op het Synodus verhandelen souden, niet een nop van hare kleederen en souden beschadicht vworden) is verschonen/ om hare sake ende gheboelen booz te stellen/ te verklaren/ ende te verbedighen so veel sy konden ende selfs souden noobigh achten (soo vzedt ginghen de Citatie-brieven, die daer nae/ als men ter saecke komen soude/ in krompen tot dese engte/ dat de Remonstranten haer gheboelen verbedighen souden/ niet so veel sy Remonstranten/ maer soo veel het Veneranda Synodus soude noodigh ende strichtelijck achten.) Desen niet teghenstaende/ soo heeft men nae weynigh daghen actie weten te vinden/ ende de D. H. Ghedelegeerden tegens de Remonstranten op te maerken/ om de selve al'samen/ teghens de toeghesepde Dyz-ghelepde/ in Arrest te doen/ ende binnen de Stadt van Doordrecht als in een liebie op te sluyten / sonder dat yemant van de selve/ oock in hoochste ende uyperste noodt van haare naeste vzienden eens van daer heeft moghen vertrecken : welke detentie ofte Arrest noch al gheduert heeft ettelijcke weechen nae dat het Synodus selfs ten vollen gheschepden : jae de Synodale bancken/ stoelen/ kussens/ etc. al verchocht waren. Daer nae heeft men te weghe ghebracht / dat de boozsepde Gheciteerde Remonstranten (onder welke de teghenwoozdighe ghebangen Suppliant mede een was) van Doordrecht inden Haghe booz de Hog. Mog. Heeren Staten Generael zijn betrocken / alwaer de selve wederom teghen de expresse belofte van Dyz-ghelepde / ende tot een eeuwighe oncere van die Dyz-ghenaemde Doortsche Nationale Synode / met haer 14. te ghelijck uyt alle de Gheunieerde Provincien ende het Souberain Resoort van dien uytghesepdt ende dooz seeckere Woden uytghevoert zijn/ puerlijck om het ghene sy

nae haer beste weten ende conscientie (waer van sy haer bereydt verthoonden hare Hog. Mog. reeckenschap ende goede redenen te geven) op het Synodus verhandelt hadden: ende om dat sy weygerden te ver sweeren by sozmele Acte / die hare Hog. Mog. van haer wilden gheteykent hebben / datse haer leef-daghen Christo Jesu ende sijne bedroefde Ghe-meynte / directelijck noch indirectelijck / int openbaer noch heymelijck / in Steden noch in Dozpen / volgens haer beroep (so sy dat in conscientie verstonen) eenigē dienst souden doē: ghelijck D. E. C. sulcks ghenoechsaem blijcken kan uyt de Sententie ofte Resolutie der Hog. Mog. Heeren Staten Generael daer ober genomen / ende in Druck opentlijck uytghegheben.

Wat konden hier / Eersame seer discrete Heeren / de Remonstranten (onder welcke de Suppliant mede een was) doen? Die Acte teykenen: Soo haddense moeten teghenghaer ghemoedt ende contrarie het ghetuyghnisse haerer conscientie doen: 't welcke hoe beswaerlijck het sy aen te gaen booz een vroom Christen-hert kunnen die licht oozdeelen die uyt Gods woordt recht verstaen hebben / hoe hoogh de sonde tegheng de conscientie begaen by Godt ghenomen woordt / ende vanden Apostel Paulo wel onthouden hebben / dat hy gheen ander waerom hande ghenade ofte barmherticheydt hem gheschiedt aen en wijst / dan om dat hy't onwetende gedaen hadde. De Suppliant en kan oock niet ghelooven dat yemandt / selfs vande Heeren / na conscientie handelende / eenigh mensch ter werelddt soude raden tegheng sijn eyghen ghewisse ofte conscientie opssetelijck te doen. Maer (sullen misschien de Heeren segghen) de Remonstranten maecten conscientie daer geen conscientie te maken en was: ende wederom ter contrarie geen conscientie daer men wel dapper conscientie van behoorde te maecten. Antwoord: Sulcks hebben de Remonstranten nu al dickwils moeten hooren / maer noyt en isser tot noch toe yemandt van die dat segghen te booz-schijn ghekomen / die den Remonstranten niet eenige schijn van reden heeft kunnē aenwijsen waer in sy desen aengaende conscientie ofte gheen conscientie onbehoorzlijck hebben gemaect. Sy hebben hare conscientien boozghewendt /
ende

1. Tim. I.
23.

ende berklaert / dat sy verscheyden Synodale Decreten / aen-
gaende de Procedueren / met goeder consciencie niet en kon-
den ghehoorzamen / selfs oock bande Oberheyden daer toe
ghelast / ende tot verscheyden malen met Politijcke straffen
ghedrept zijnde : Hebbense daer toe gheen reden ghehadt
Wel deghelejk : jae de Remonstranten / om immer te wo-
nen datse niet ydelijk hare consciencie booz-wenden / en niet
de selve spelen / gelijk vele huydens-daeghs / nae dat haer de
saken toedragē / gewoon zijn / hebbē met alle blijt hare Grie-
ben ende redenen bande beswaernissen harer consciencien / so
wel de Leere als Proceduren aengaende / de Synodo te Do-
drecht schriftelijck over gheclanght / ende (als blyekt by de
Acten Synodael) seer instantelijck tot meer-malen / so schrift-
telijck als mondelingh opentlijck in Synodo de Synodale
Vaders versocht en gebeden / dat hare C. C. de selve doch niet
en souden gelieven te perffen tot de ghehoorzamenheyt harer
Decreten / als de Remonstrantē hare consciencie daer tegeng-
hadden geallegeert / booz en aleer sy ten minstē de geallegeer-
de redenen der Consciencie hadden beanwoort : 'twelck noyt
en is geschiedt. Baden oock de Remonstranten seer vziende-
lijck en met hooge obtestatie / by aldien het Synodus ineen-
datsē dwaelden / daer waren nu so veel treffelijcke en geleerde
mannen by een / datmē dan geliefde met haer Chyriselijck me-
delijden te thoonen / en haer niet goede redenen beter t'onder-
wijsen : Maer wat was 't ? Al niet met allen. Daer was
eens bande Preses (namelijck) geseydt / datmen niet en was
by een ghekomen om metten Remonstranten in minnelijcke
Conferentie te treden / maer om te Oordeelen / daer most het
op gaen. Waer uyt een yder genoegsaem verstonde / dat het
Veneranda Synodus niet en was van booznemen hare Eer veer-
deende liefste Broeders in Christo (soo sy de Remonstranten tot
het Exite (her uyt) toe noemden) dooz beter en minnelijcke on-
derwijsinghe te onderrichten / tot een beter verstande en van
hare dwalingē (gelijk sy't hielden) af te brengen : geenings /
wāt dat en conde (so alle verstrādige wetē) sonder minnelijcke
Conferentie niet geschiedē : Maer het booznemē was sumpe-
lijc de Remonstr. te Oordelē, so 't niet en was veroordelē, de Hee Apoc. 2,
re weet het / die men sulcx / als een kenner der herten wil be- 23.

vollen laten. Daer nae hebbende Remonstranten wederom
 conscientie ghemaect van die Aeere van Stilstandt haer by
 de Heeren Staten boozghelepdt te tepekennen/ ende wederom
 ter contrarie gheen conscientie ghemaect/ uyt het Landt ge-
 stoten zijnde/ teghens bebel/ wil/ en danck bande Overhep-
 den daer weder in te keeren / te Predicken / etc. Maer en
 hebben de Remonstranten daer toe wederom gheen redenen?
 Sy hebbense nochtans menichmael ghegeven/ ende zijn daer
 toe noch t'aller uppen overbodigh. Doch om D. E. C. tegen-
 woordigh met een langh verhael der selver niet verdrietigh te
 vallen/wenscht de Suppliant alleen hier op van D. E. C. te
 moghen antwoordt hebben. Of het ghebiele ('twelck Godt
 verhoede) dat de Overheden des Landts dies sijn werden/
 ende wildē parforce dat al de Contra-Remonstrantsche Lee-
 raers/houdende hare Aeere booz valsch en onschijfmatigh/
 ghelijck men nu der Remonstranten doet/ hare Diensten sou-
 den verloben: soudense dat wel verstaen met goeder conscien-
 tie te moghen doen? Ende of de selve Overheden de Contra-
 Remonstrantsche Leeraers/die sulex/om cē goede conscientie
 te behouden/ weygherden/ met trouwen te Lande henen uyt
 stieten/ so men de Remonstranten gedaen heeft/soudense oock
 gehouden zijn daer uyt te blijven: ja en soudense niet gehou-
 den zijn tot hulpe ende dienst van haere bedroefde Ghemeyn-
 ten/ooch tegen 'tverbodt bande Overheden daer weder in te
 keeren? Haere practijcke / mijn Heeren/ sepdt ja. Ende of
 men hier op soude wilde segghen / dat 's een andere saeck / de
 Contra-Remonstrantsche Leeraers zijn supber in de Aeere/
 de Remonstrantsche niet: is niet met allen ghesepdt/soo doch
 alle verstandige wel merken/dat sulck is *intra petitiō princi-
 pij* tot bewijs nemen het gene immer so onsecker en onwaer
 wordt ghehouden als dat ghene 'twelck men daer mede wil
 bewijfen: dat alle andere ghesintheyden soo wel supber in
 de Aeere zijn op haer eyghen deplingh als de Contra-Rem-
 monstranten / ende volghens dien / alijdt die de sterckst is/
 op desen voet / d andere sal doen het Landt rupmen: het
 welcke hoe ongherijnt / Landt-berderfelijk ende reghel-
 recht contrarie de oudste Maximen der Gherefozmeerde/
 insonderhept hier te Lande/het zy/en sal de Suppliant / als
 bukten

buypen zijn propoost/hier niet verder disputeren: Maer wil
 nu alleen D. C. C. onderdanichlyck te bedencken geben/wat
 vooz een gheest ende Zoederlycke liefde soodanighe Teyden
 moghen hebben/ ende haren Zoederen (soo sy die noemden)
 in Christo toedzaghden/die so veerdich staen / om deselve tegen
 Godts bebel te veroozdeelen/ende so onbeerdich sitten/om de
 selve hare Zoederen nae Godts bebel dooz den Gheest der
 sachtmoedicheyt beter te onderwijsen: ende of het oock soda-
 nighe / nuidtsgaders die de selve in dit haer doen justificeren/
 wel past den Remonstranten smadelijck te verwijten / datse
 hartneckich ende halfstarrich zijn/maeckende conscientie daer
 gheen en is/etc. Immer soo langhe het de Remonstranten in
 conscientie niet anders en kunnen verstaen / ende men haer
 oock gheen beter onderrichtinghe en doet/en behoozde men de
 selve (onder reberentie ghesproken) niet te dzinghen tegheng
 haer ghemoedt te handelen. Dit was vooz den Suppliant of
 de voozgaende Acte van Stilstandt te teyckenen/ of uyt het
 Landt gheboert zijnde/daer niet wederom in te komen / ende
 alsoo de bedzoefde ende verstroyde Ghemeynten / die sonder
 exercitie van hare Religie in't Landt bleven sitten/ ende seer
 weemoedich den Dienst ende hulpe harer vorziche (soo sy't
 hielden trouwe Leeraren versochten/gantsch ende t'eencmael
 te verlaten. Gheen van beyden/ Eersame Heeren / heeft de
 Suppliant tot noch toe van sijn conscientie kunnen inpetre-
 ren. Heeft hy hier in vets misdacn (hy houdt sekerlijck neen)
 t'is uyt puer onverstandt(waer over hy noch bereydt is/ende
 althijt zijn sal / alle beter onderwijsinghe plaetse te gheben)
 en niet uyt eenige quaed-willigheyt: want dat sommige den
 Suppliant ende sijns gelijcke te laste leggen / datse wederom
 int Landt komende oppoer ende seditie met haere Predica-
 tien onder de goede Gemeynten verweckē/datse anders niet
 en soecken dan het Landt slechts te troubletē en sal nimmer-
 meer blijcken: t'is/mijn Heeren / al een oude last ende laster
 die de Scherefozmeerde van aenvangh/ ende waerse noch on-
 der't Cruys Predicken/moeten dzagen. De Suppliant met
 de sijne hebben hier op met beters te antwozden/ dan met de
 Scherefozmeerde Dooz-rcder van't Martelaers-Boeck: Siet
 alsoo weet de Duyvel (sepdi hy) dat bladeken omme te keeren door

1. Cor. 4.5

Luc. 6. 37.

Rom. 14.

13.

Gal. 6. 1.

Iac. 5. 19.

2. Tim. 1.

25.

Amos. 7. sijne Prophetē, &c. Als Amazias de Bethelsche Pape het volck tot Afgoderye gheleydt heeft, soo roeptmen teghen de Predicant des Heeren, dat hy teghen den Coningh oproer maect, dat het Landt syn prediking niet lijden en kan, ende dat hy uyt den Lande vertrecken moet.

3. Reg. 18. **Uet doch wel/mijn Heeren/hoe gelijk waren die tijden d'ou-
se ? Doozder seydt hy :** Elias was een oproerder ende Muymaecker vanden Coninck Achab ghescholden, omdat hy de Baals Papen

Lu. 23. 2. 5. van hare Afgoderye ghestraft hadde. Christus selfs wordt als een oproermaecker vande Gheestelijckheyt voor de wereldlijcke Overheydt, verklaecht : hy hadde het volck beroert van Galilea af tot hier toe : hy hadde verboden den Keyser Chijs te gheven : Hy vwoonde den

Act. 24. 5. Tempel verderven. Paulus werdt van de Iodische Papen voor den Roomschen Rechter als een Oproerder ende Voorstander der Secten beschuldight. Soo moet het met den Christenen toe gaen, ghelijck alit met Christo, met de Apostelen ende Propheten gheschiedt is, &c. Waer vindtmen (**vraecht voozts de selve Dooz-reder**) Dat de valsche Propheten ende valsche Leeraers van de werelt vervolgt zijn gheweest ? Itt oyt ghesien of ghehoort gheweest ? **ende antwoozdt :** Neen 't ghewillijck, want de werelct bemint altijd dat haer toebehoort : maer scheldt, vervloect, vervolgt, doodt, ende moortt dat van Christo verkoren is. **D. E. E. en willen haer niet belghen/noch spottelijck verwerpen / dat de Suppliant neffens d'andere verdynckte ende vervolghde Remonstrantsch-ghesinde haer verghelijcken in desen deele met de Gherefozmeerde onder't Cruys by de Propheten Chyrium ende sijne Apostelen ; niet in weerdicheyt/maer in voozstandt van eben ghelijcke saccke / der waerhept namelijck/ende int tijden/wat sy lijden/ als weldoenders met deselbe. Berypdt zijnde goetwillich haer schuldt te bekennen/ende hare straffe te vracghen by aldien men haer van quaecht-doen/oproer ofte muyperte ienwers aengherecht te hebben/met eenighe reden kan overtuyghen.**

Doch alsoe de Suppliant specialijck daer ober by D. E. E. meer dan andere schijnt verdacht te wesen/ van wegē de djoelbe swarichede op de 10. Meert. An. 1619. te Doozn voozgebullen/twelck hem de Heeren nu ettelijcke maelen / als by hem vreesozaeckt/ende by zijn schuldt toeghekomen/ ghelijck heeft tot sijne beswaernisse vooz te werpen : Soo en kan de

booznoemde Suppliant niet nae latē D. E. C. daer van int
 kopre by desen wat naerder onderricht te doe/dooz sekere Re-
 monstrantie ende Attestatie/desen annex / welke beyde on-
 trent 5. ofte 6. dagen daer na aende Heeren Commissarissen/
 expresselijk tot naerder enqueste op dat stuck te doen by't
 Hof ghecommitteert/zijn overgelebert : Waer upt D. E. C.
 lichtelijck sullen kunnen verstaen / wie dat tumult ende swa-
 richheyt aldaer hebben veroorzaekt. Ende op dat de Heeren
 niet en meenen/dat dit by den Remonstranten aldaer/strechts
 tot versoeninghe van haren Sapma, of misschien oock dooz
 sijn versoek ende beleydt so losselijck henen ghestelt zy : Soo
 verklaert de Suppliant in oprechticheyt als booz den Hee-
 re/dat hy van dese Remonstrantie noch het doen ofte boozne-
 men des Kercken-raedts in desen niets met ter wereldd meer
 en heeft gewetē als van sijn sterfdach/booz en al eer men hem
 wel een maendt of ander-half daer nae sulcks te Dozdzeeke
 zijnde verwittichde. Daer-en-boven so bidt de Suppliant
 dat D. E. C. gelieven te leiten op de personele onderteycke-
 ninge van wegē de oude ende nieuwe Kercken-Raadt aldaer/
 ende daer hy te weten/dat deselve personen dese Remonstran-
 tie oberleberende / daer hy mondelingh aende Heeren Com-
 missarissen haer erboden/des noodt zijnde / alles wat daer in
 gemonstreert was/punctuelijck te bewijfen / ende naerder
 te doen blijken / waer toe sy 'tsedert die tijdt tot op desen
 hupdighen dach toe noyt en zijn ghemoeyt noch aenghespro-
 ken. Daer op de Suppliant D. E. C. nae hare hoghe dis-
 cretie ende wijsheyt nu wil te bedencken gheben: of't wel
 waerschijnlijckheyt (men late waerheyt staen) hebben kan/
 dat Dominicus Sapma de eenighe oorzack van die tumulte sa-
 men boozgheeft) soude geweest hebben/ ende men de Remon-
 stranten ongemoept soude hebben gelatē/die dit in loco selfs/
 ende ten tijden als men sijn werck daer van maecte om dit
 stuck op't nansse te ondertastē/dē H. H. Burgemeesterē doe-
 mael inder tijdt regeerende sijnneffens de H. H. Comm. ober
 dit stuck sittende rondelijck en bymoedich haddē by dese Re-
 monstrantie te laste gheleydt. Daer was binnen Hoozn doe-
 mael al te openbaren ende klaren blijk van / so dat de H. H.
 Burgem. wijselijcx si wierdē geraden/ die pot (so men seydt)
 by toe

bij toe te decken/ ende niet bozder te roeren: andersins ghe-
 looft het bij/ mijn Heeren/ de Remonstranten / ende die uyt
 welkerz name dit aende H. H. Commissarisen gheremou-
 streert ende ondertepkent was / en waren sulcke liebe hin-
 deren niet / datmen haer niet en soude hebben doen naerder
 bewijs ende reekenschap gheben van dese Remonstrantie/
 soo onbeschremit Man en Deerdt (als men seyd) aenwij-
 sende: ten ware men wel ghemercht hadde / dat buyten de
 waerheydt daer inne niet en was ghegaen / ende de schuldt
 ofte oorzaeck van alle die swaricheden vallen soude op die
 gene/die men lieftst verschoont/ende in alles onschuldigh ge-
 sien hadde.

Dit alles dan alsoo zijnde / ghelijck het inder waerheydt
 is (de Suppliant mach wel lyden / jae versoeckt/datmen't
 bij naerder ondertaste) worden de E. E. Heeren ernstelijck
 ghebeden soodanighe quade suspicien van opzochicheyt ofte
 verweckinge eeniger tumulte int Landt/over de Suppliant
 booz desen ghenemen/haet te willen ontgeven ende laten val-
 len: ende te willen vastelijck ghelooven / dat misschien het
 Landt teghenwoordigh (sonder roem ghesproocken) gheen
 beter instrumenten heeft / immer die met meerder vlijt ende
 neersticheydt daer toe arbeiden/ om de goede Ghemeynten/
 die dooz dese straffe Placcaten/ende noch straffer executien in
 verscheyden plaetsen/dapper ghequelt ende (onder reberentie
 gheseydt) schier tot uytbarsteng toe gheterght ende verbit-
 tert schijnen/ van alle conimotie/ particuliere wzaecke ende
 opzoe te rugghe te houden/ als de Remonstrantsche Pzedi-
 kanten/die nu heymelijck int Landt komen pzedicken: Jae
 de Suppliant verklaert booz hem selven in goeder conscien-
 tie als booz den Heere / dat het mede een vande booznaemste
 motiven is/waerom hy wederom op soo groote perijckelen
 int Vaderlandt is ghekomen / om nauwelijck mede nae sijn
 kleyn vermoghen de goede Ghemeynten te helpen tot ware
 Ghristelijcke lijdsaemheyt disponeren/ende allesins dooz alle
 moghelijcke middelen te weder-houden/datse haer doch over-
 'rongelijck/ 'twelck sy meenen haer tegens de byzheyt harer
 conscientie aenghedaeen te worden / nimmermeer met eenigh
 gheweldt teghens hare Magistraten en willen versetten.

De Suppliant derhalven (so nu byreder verthoont is) anders gheen misdædt ter wereltd voo; D. E. C. begaen heb-
bende / dan dat hy teghens het verbodt der Oberheden we-
derom in 't Landt is ghekomen om te Predicken/ende sulckx
oock hier en daer Godts woorde gepraecht heeft: So keert
hy sich wederom met alle submissie ende eerviedinghe tot D.
E. C. de selve op het vriendelijckste ende oormoedichste in
Christi name biddende/dat sy haer doch aen sijn Persoon niet
verder en ghelieven te vergripen. Hy is (Godt lof) wel be-
rept te liden en met Christelijck geduldt ober te setten alles
wat hem de Heeren (in welckers handen hy nu is) ghelieven
sullen aen te doen / vertrouwende vastelijck dat hem de goede
Godt niet en sal versocht laten worden hoven sijn vermogen/
maer met de versoekinghe oock een upthomst gebē sal op dat
hy 't moge verdrage: Maer hy heeft recht medeliden met de
Heerē/die (soo 't blyckt) vande Kerckelijcke vast opgemaect
ende gheinstigeert worden / om hem ende sijns ghelijcke dit
sware liden ende dese vervolginghe puerlijck om 't stuck van
conscientie aen te doen. Iffer nu in dese booztreffelijcke ver-
gaderinghe/Achtbare/seer discrete Heeren / niet enen Gama-
liel: Die als een groot-gēacht Raedts-persoon de Heeren ra-
de voor haer te sien aengaende dese menschen (dat waren Aposte-
len dese der selber nabolgeren) vvat sy te doen hebben: datse af-
houden van dese menschen, ende deselve laten varen: Want (seydt die
wijse Raedts-Heer) is desen Raedt ofte dit vverck uyt menschen,
soo sal het ghebroken worden: maer is het uyt Gode, soo en kunt ghy
dat niet breecken, op dat ghy niet te eenigher tijdt (letter wel op
mijn Heeren) bevonden wordt teghen Godt te strijden. De Sup-
pliant en wil niet gheloooven / dat de Heeren wetens ende
boozdachtelijck sonden willen in desen teghens Godt strijden:
daer toe houdt hy de selve te discreet ende bysonn: maer wil
alleen D. E. C. onderdanichlijck te bedencken geben/ dewij-
ler voo; desen ende noch huydens-daghs soo veel Magi-
straten bevonden worden/ die sulcx onweetende hebben ghe-
daen ende als sy meest tegen Godt strecken / verbolgende ende
berduckende sijne waerheyt / meenden den selven een sonder-
ling acngename dienst te doe: of die haer selven niet in gelij-
kē gebarc stellen/die dē raedt en het bebel des Hups-Heeren

1. Cor. 10.

Jesu Christi verachtende / het oncruyt (twelck sy menich-
mael bande rechte ende beste tarwe niet en weten te onder-
scheyden) booz den Oogst willen gaen uytplucken / ende haer
op een eyghen menschelijke wijsheydt / derben stecken in het
werck dat de Heere / niet haer / maer sijne V. Enghelen op-
ghelepd heeft. De Heeren en ghelieven doch haer verstandt
ende kennisse in Goddelijcke ende Gheestelijcke saecken niet
al te seer te vertrouwen / daer de werclt / insonderheydt het
Christendom / teghentwoordigh soo vol misverstandes is /
ghelijck de Suppliant mede niet en doet / bereydt zijnde / soo
de Heeren meenen dat hy in eenighe dwalinghen ofte grobe
kettertijen steecht / die in het Landt niet en moghen gheleert
noch gheleden worden : ende hare C. C. hem ghelieven mid-
del te verschaffen / tzy dan mondelingh of schriftelijck / dooz
haer selven ofte dooz anderen / om tot beter onderwijsinghe te
komen / het sijne altydt gheern om een beter te geben : Maer
bidt oock de Heeren vriendelijck te willen in de breefe des
Heeren overwegghen : of hare C. C. in plaetse van een ketter /
dwael-gheest / ofte opvoer-maechter (ghelijck de verbolghde
Christ-geloobige meest altydt booz sodanige gehouden ende
ghescholden zijn) misschien een bzoorn ende ghetrou Dienaer
Jesu Christi (sonder roem gespyoocken) booz-hadden / aldus
op den hals in sulcken naaren hock ghevanghen hielden / en-
de eyndelijck / na veel quellens en dreyghens / een straffe aen-
deden so slim als de doodt : Ghedenckt / mijn Heeren / ghe-
denckt / die haer in sulcks / so ernstelijck vermaent / ootmoe-
digh ghesmeect / ende trouwelijck ghewaerschout zijnde /
noch komen te bergrijpen / hoe swaerlijck het haer vallen sal
booz den Heere der Heeren / teghen wiens raedt ende bevel
sy haer dit sullen onderstaen hebben / indien Dage te verant-
woorden.

Men spzeckt hupdens-daeghs beel van het gheloode der
Oude waere Ghereformeerde Kercke / waer op de Martel-
laers haer bloedt versoyt ende vergoten hebben : Maer wat
Artijckel is van haer klaerder / standvastigher ende orent-
lijcker beleden / waer op sy oock den doodt ghestoyben zijn :
dan datmen niemandt in conscientie behoort te dzinghen / en-
de om saecken des geloofs / de conscientie ende Religie raec-
kende

kende niemant en behoort te banghen/ spannen/berjaghen/
 dooden / ofte andere swaricheydt aen te doen: De Heeren
 ghelieven hier op selfs her Oude Martelaers-Boeck der
 Oherefozmeerde by eens nae te sien / ende sulken bevinden
 waer te wesen het ghene de Suppliant hier van verhaelt.
 Al het ghene de Suppliant ghedaen heeft / dat heeft hy ghe-
 daen wjt puere beweginghe ende parssinghe sijner conscien-
 tie / niet anders wetende of hy heeft Chyrselijck ende wel
 ghedaen jae soo moeten doen/ soud' hy sijn Godt / die te ghe-
 hoorzamen is boven al / oprechtelijck ende ghetrouw dienen.
 Hadde de Suppliant hem selven / sijn eyghen ghemack / pro-
 sijn / ofte bleeschelijcke rust ghesocht / hy ware misschien by-
 ten dese swaricheden ende d'oebe handen ghebleven: Maer
 sulcks alles aen d'een zjde sellende / heeft hy Godt boven
 alle menschen (soo hy schuldigh was) ghezeest / ende gesocht
 te behagen / verrouwende vastelijck dat oock W. C. als bil-
 lijcke / discrete. Overhoede / sulcks in naerder achtinge nemen-
 de / niet en sulen metten selven (bewijl hy oock een Bur-
 gher deser Stede is) nae rigeur bande Placcaten hande-
 len / ghedenckende hoe grooten lof ende Hoem haere Dooz-
 ouders tot op desen hupdighen dagh hebben nae-ghela-
 ten / dooz diense in ghelijcke tijden der verbolginghe haere
 Burgern ende gorde inghesctenen / soo veel haer booz die
 tijdt doentlijck is gheweest verschoont ende van de rigou-
 reuse executien der straffe Placcaten behoedt ende ghebyjdt
 hebben.

Maer op de Suppliant hem dan ependelijck in Gods ende
 sijnas Zalichmaekers Jesu Chyristi handen / ghelijck oock
 uwer E. C. discretie gantschelijck overghebende / sal hy / on-
 dertusschen d'uytkomste den Veere bevelende / sijn ziele in
 hidsaemhepde soecken te besitren / ende den selven sijnen Godt
 ende Zalichmaecker Jesum Chyristum niet nae laten te bid-
 den / dat hem in W. C. E. Over schaere ende by-een-
 komsten alijdt ghelieve te presideren / ende dooz sijnen H. Gheest soo-
 danghe adijsen ende raden te inspireren / die tot grootmaec-
 kinghe sijnas H. Naems / doozplantinghe sijnuer waerhepdt /
 welvaren des Landts / rust ende byede der inghesctenen:
 ende gheensius ter contrarie immermeer en strecken. Daer

toe de alwijse ende goede Godt sijnen heylighen zeghen wil
berleenen/ Amen.

onderstondt.

Psal. 79. vers. 11.

O Heere laet voor u komen het suchten der Ghevanghenen: nae
nven grooten arm behoudt de kinderen des doots.

Psal. 12. vers. 6.

Devvile dan de ellendighe verstoort vworden, ende de armen such-
ten, vvil ick op, spreeckt de Heere, ick vvil een hulpe beschic-
ken, datmen

VRYMOEDIGH LEEREN SAL.

De Suppliant boechter nu' verlost zijnde/ by. De Heere
heeft hem (nae sijn belofte) opghemaeckt, ende een bysondere
hulpe beschickt: Hem zp alleen daer van de Cerc. Zijne V.
Naem zp daer vooz ghedancht ende gheloost in eeuwichet/
Amen.

Beminde Leser. Zy dese Remonstrantie was gheboeght
een korte t'samen-hanginghe bande Leere der salichydt ter
Belastinghe vanden V. Officier ghestelt/ bande welcke alsoo
de Minnte verleydt zijnde teghenwoozdigh niet en was te
bekomen/ en hebben wy D. V. de selve neffens dese niet kun-
nen mede-deelen. Aengaende de andere stucken desen noch
annex/ waer van mede mentie woordt ghemaect inde vooz-
gaende 3. Bzief. pag. 20. geliick oock in dese Remonstran-
tie pag. 31. als namelike het Translaet bande Citatie-Bzie-
ben/ om te comparerē vooz het Synodus Nationael. Item:
sekere Remonstrantie / met noch een Attestatie overgheghe-
ben upten name des Onden ende Nieuwen Kercken-raedts
der Ghemeynte van Hoozn acude D. V. Commissarisen op
den 16. Martij. Anno 1619. Also de selve al t'samen eerlang
(met Gods hulpe) inde Synodale Historie/ neffens het volle
berhael van die voozgeballen swaricheden tot Hoozn op den
10. Martij/ sullen int licht ghegheven worden/ heeft men
goedt ghebonden die hier na te laten/ ende den Leser daer op
te wijsen. Volgt nu het naeder bescheydt ende berhael van
de blijde ende ghewenschte Dytkomst.

Request

Aen Mijne Heeren, d'Heeren Burghemeesteren, ende de Heeren van de Gherechie der Stadt Amsterdamme.

A Erthoont niet behooylijke reberentie in aller onderdanicheydt Grietgen Vlbes, Hupszouwe van Dominicus Benjaminsz. Ghevanghen binnen deser Stede: Hoe dat sy Suppliante nu eenighe daghen seer ernstelijck by den H. Officier heeft aenghehouden / omme haer Man in sijne Ghevanckenisse te moghen versoecken / 'tghene sy eyntelijck naar langhe loopen ende veele moeyten vooz eenmael heeft berekryghen / dat sy haer Man / doch in presentie van den H. Officier heeft moghen sprecken. Ende ghemerckt het sulcx sy / dat haer Man om gheen quade seypen / als alleentijck onzuere Religie / jeghenwoozdigh D. E. E. Ghevanghen is : Soo dunckt haer Suppliante (onder reberentie) datter geen redenen sijn / waeromme men haer soo abstrackt van haeren Man behooyt te houden. Versoekkende verhalven / dat D. E. E. ghelieve upr Christelijcke commiseratie te consenteven / dat sy Suppliante haer liebe Man in sijn dzoebighe afflictie continuelycke mach versoecken : daer doch niemandt ter werelddt het minste nadeel / maer ter contrarije sy ende haere Man vertroostinghe dooz sullen ghenieten. 'Tghene doende/etc.

Op dit Request is den 19. Septembr. Anno 1621. by Burghemeesteren ende Schepenen gheconsenteert, dat de Vrouwve met de Suster haren Gevangen Man ende Broeder respective continuelyck sullen moghen inde Gevanckenisse gaen versoecken.

Vierde Brief; nae de verlossinghe.

E. Gunstige, hert-lieve Vriendt, ende vveerde Med-Broeder in Christo, N. N.

Ick en hebbe niet wel de gelegentheyt gghadit D. E. mijn booz-gacnde dzoefheydt (hoewel maer nae den lichame ende upterlijcken mensche) te klagen: Nu vind' ick (Godt lof) gelegentheyt ghenoech de selve mijn geluck en blijdschap te loogen, so om dat de slooten bande Woepen mijn Zieben niet

meer en schutten/ die te bozen door een spleetje nauwlijx mocht-
 ten upt-kruppen/ en nu te post mogt rondtom wandelen: als
 mede obermidt; het den goeden Godt belieft heeft my so ge-
 nadelijcken so onberwaecht/ en door so slechten middel upt de-
 se banden en verwachtinge van een reutwige Gebanckenisse
 by de Boeven int Tucht-huys/ te verlossen. Dien de Bone
 byp-maect/ mijn Dziendt / is die niet waerlijck byp? So-
 ben ick dan immer waerlijck byp; ende eventwel sit ick noch
 en dut/ als of ick droomde / of in een dupselingh lagh / niet
 kunnende schier ghelooven het ghene ick sie ende inder daedt
 bevinde. De Heere overschudt / ende loopt met sijne wel-
 dadighepdt soo vol-loops ober my henen / dat ick hem met
 het gheloobe niet en kan volghen; jae schier niet en kan nae-
 ooghen / die ick behoorde met het gheloobe door upt te we-
 sen: Doch hope ick dat sijne goedichepdt my dese swack-
 hepdt wel ten goeden sal afnemen: want ick my noyt soo-
 danigher heerlijcker weldadichepdt ende uptnemende vziend-
 schap Gods hebbe kunnen weerdigh achten. Gedanck en-
 de ghelooft moet wesen sijnen **H. Naem** door soo sechtijcken
 ende ghenadighen verlossinge. **Snachts** door **Amsterdam-**
mer **Kermis** gaf my de Heere eerst in 't sin: **'s Maendaghs**
communiceerd ick het mijn **Suster** ende **Huybzouje**: ende
's Woensdaeghs **'s** **abondts** tusschen half seben ende seben
 uppen/ soo de **Doozt-kloek** luyde/ was icker-al upt. Doe ick
 upt ghecomen ben / sal **D. C.** (acht ick) al wel ghehoort heb-
 ben: sonder slot of muer te byken/ sonder oock de **Cypier**/
 of **pemandt** ter wereldt daer toe om te koopen. Ick hadde
 mijn **Huybzouje** met een doeck om de moude/ als offse tande-
 pijn hadde / ende boozts toeghestelt ghelijck ick meende uut
 te gaen/ vergheselschapt met mijn **Suster** (die bejde verlof
 hadden my te moghen besoerken) doen by my komen 's nae-
 middaeghs ontrent te 4. uppen: Doe toefden wy tot sche-
 met-abondt/ handelende van susen aenslach/ ende Godt bid-
 dende om zghen ende boozspoedt tot ons booznemen. De
 doncker beginnende te vallen/ onder 't luyen vande **Doozt-**
kloek/ trock ick ober mijn hle'eren een rock met een jachjen
 aen/ dat bindende met de schozteldoecks-banden in mijn sijd
 soe: daer by deed' ick ober mijn mouwen twee swarte moys-

montwets aen/ setten een hupfop/ met een doeck om de kin/
 ende een Signet-ringh aende handt / daer ick de neus-doeck
 mede vooz de mondt houden soude: ende als ons dochte dat
 sich de gheleghentheyt best presenteerde/ settede ick de Hupck
 op/ ende ginek met mijn Suster behendichjes af/ latende mijn
 Hupsbzoutje in mijn plaets/ die ons vast deerlijk na-oogh-
 de/ ende daer nae wat ging' trantelen (soo was't ghesepdt)
 tusschen hope ende dupsent vzeesen. Mijn Suster vooz af
 zijnde / quam ick een wepnichje nae/ terwylt was Beste-
 moer (die anderffins een loose ende deurtrapte vrou is waer
 vooz ick oock daerom meest hadde ghevzeest / ende dickwils
 ghewenscht dat ons lieber de man hadde uptghelaten/ die en
 soude/docht my/ op mijn bzoutwelycke postuere so nauw niet
 ghelet hebben) met de steutels vooz henen / ende liet ons t'sa-
 men sijntges upt: wepnigh denckende wie sy upt liet. Ick
 en kan D. C. niet segghen/ mijn Vriendt/ hoe ick altereerde/
 doen ick de huyten-deur vande Boepen (soo men hier die ge-
 banckenisse noemt) achter my hoorde slupten: ick en was
 noyt soo ghealtereert in mijn vanghen ende andere swarig-
 heydt. Ick dachte L. Heer/ hoe ombanght my aldus ubie
 zoedthejdt/ ende set my wederom als metter handt / sonder
 lagh of stoot/ soo ghemackelijck huyten soo veel grendels en
 looten/ onder desen vzen Hemel! In dit ende dierghelijcke
 zhepeyns/ nauwelijcks voelende dat ick aerd' racekte/mof-
 ck langhe Mensch in dat bzoutwelyck ghewaedt / met de
 hupck op't hooft / my soo veel inbupghende als ick mochte/
 toch eenige straten deur schoopen/ ende vooz by beel volcks/
 er ick quam daer't ghemunt was: alwaer ick oock haest/
 vooz Gods hulpe (die ick vooz dese sijne weldadicheyt nim-
 mermeer ten vollen noch genoechaem dancken kan) bepligh
 ngheraeckte. Latende mijn Hupsbzoutjen in mijn plaets/
 leef ick noch meer dan half ghevanghen / ghelijck ick noch
 en: Doch hopen wy dat het de Heere vooz haest blijdelijck
 yptvoeren sal. Daer en mach van d'onse niemandt by haer
 omen: men sepdt ons/ datse gister vooz Schepenen is ver-
 ooyt/ die haer misschien wat begrawt hebben/ maer eben-
 del in haer herte haer trouwe daedt moeten loben ende lof-
 deerdigh achten. Op huyden heeft men dit by-gaende Ke-
nuc

quest van haren't wegghen aende Heeren Schepenen ingheslanght/ doch en heest niet gheopereert / maer ter contrarie (nae men verstaect) inceder offensie aende Heeren ghegeven/ vermits daer onder anderen in ghesepdt wordt: Dat ick door de zeggheninghe Gods upt de Gebanckenisse was gegaen Hoe licht moeten se gheoffenseert worden / ende met wat een sicke Conscientie moeten se ghequelt gaen die haer aen Gods zegghen stooten/ soo merckelijck blijckende in dese mijne berossinge: immer hebben de V. V. Schepenen wel te dencken/ dat wy't niet anders dan booz een sonderlinghe ende ghenadighe zegghen ende weldaect / jae beleydt Gods en kunnen achten / die wy sulcks/ niet dan met Godt aenghebanghen/ niet vperighe gebeden in't werck ghestelt / ende met gevoelstijner Godlijcker zeggheninghe hebben uptgheboert. Doch waere te wenschen ('twelck ick oock van heten wijnen beroffer bidde) dat hare E. E. ende alle Overheden onses Nederlandts/ eenmael noch onmesaghen/ ende beter ghedachter krogghen/ om hare Regieringhe ende Raedt-Flaghen soo aen te stellen/ dat se haer niet en behoeften aen dusdanighe harer getrouwe onderdanen so merckelijcke segeninge ende bystandt Gods te offenserem: want sulcx niet en past dan den ghenen die tegghens Godt woystelen/ waer van dit dagelijcx vangen, spannen / doodt-schieten / plunderen/ ende in eeuwighen gebanckenisse int Tucht-hups setten der vromen Godt betert niet vzeindt en is. De goede Godt wil sich onses V. Vaderlandts erbarmen/ sijner verdruchte Ghemeenten Beden ende Clachten verhooren / sijner ghetrouwe Dienstknechten arbeidt segenen/ ende ons al t'samen wederom eenmael, ist ons salich) upt dese menichbildige swaricheden verlossen. Diens V. hoede ick V. E. neffens mijne hertelijcke groetenisse aen de Ghemeente aldaer/ wil bevelen / Datum op Vlielandt desen 25. Septemb. Anno 1621.

Alwer E. Dienstwillighe Dienaer ende
Mede-hoeder in Christus.

Dominicus Sapma.
Wij-ghelaten des Heeren.

Request

Aen Mijne Heeren d'Heeren Burghemeesteren ende d'Heeren van
de Gherechte der Stadt Amsterdamme.

Verthoont met behoorzijcke Reberentie in aller onder-
danicheyt Grietgen Vlbes Hupsbzouwe van Dominicus
Benjaminisz. : Hoe dat sy Suppliante haer Man inde
Ghevanckenisse wesende versoecken : ghebeurt is dat haer
Man/dooz de segheninghe Godts / sonder eenighe force ofte
corruptie/met behendicheyt uyt de Ghevanckenisse is ghe-
gaen/ende sy Suppliante daer inne ghebleven / op hope van
stracks mede te volghen. Ende het is echter sulcx dat sy al-
daer tot noch toe is ghedetineert / versoekkende derhalven/
dat D. E. C. ghelieven den Cyppier te belasten / haer Sup-
pliante de deure te openen / ende uyt te laten gaen. Tghene
doende etc.

Verstaen zijnde dat dit Requeste, in plaetse van yets daer door te
verrverven, de Heeren noch meer hadde gheoffenseert : is goetd
ghevonden des anderen daeghs noch over te gheven dit

Memorijgen.

Aende

Eerfame seer Discrete Heeren d'Heeren van de
Gherechte.

Het is D. E. C. kennelijck : Hoe dat Grietgen Vlbes,
Hupsbzou van Dominicus Benjaminisz. inde Ghevancke-
nisse wordt ghedetineert / alwaer sy t'zedert Woens-
dagh lede-leden gheweest is/hoe wel sy niet en meent jegheng
D. E. C. bevelen te hebben misdaen / soo wordt sy echter al-
daer ghehouden / meerder dooz d'Authoziteyt van den Cyp-
pier / als dooz D. E. C. expresse last : waeromme sy haer
keert aen D. E. C. seer reberentelijck versoekkende dat D. E.
C. gheliebe den Cyppier te belasten / haer te laten uytgaen.
Tghene doende/etc.

Dit mishaechde ende offenseerde de Heeren immer soo seer als
'rvoorgaende, ende vvierd' datelijck stucken ghescheurt.

f

Ant:

Eerfame, Gunstige Heer ende Vriendt, W. Med-Broeder in Christo.

U. E. aenghenacm schryben van den 25. deser hebbe ick
wel ontfanghen. Aenghenacm schryben/ segghe ick/
niet alleen om dat het quam van so een goedt vriendt:
maer oock veel meer om dat het van hem quam/ als soodani-
ghe/ die de stricken des jaeghers soo op verscher daedt ont-
bloden was/ ende die my selver de volkomene tijdinghe daer
van bzacht. Ick hadde van te voozen de tijdinghe daer van/
dooz de Dienst-maecht Rhode, ofte dooz het ghemeyn ghe-
ruchte der Lief-hebberen/ die ons sulcks inder haest quamen
boodschappen/ wel eenichsins vernomen. Maer indien D.
U. dien het selve in persoon wederbaren is/ noch als in eenen
droom ende dupselingh liggende / schier niet en konde ghe-
ben/ tghene D. U. siet / ende inder daedt bevindt (even ghe-
lyck Petrus met den eersten niet en wiste dat het ghene dooz
den Enghel gheschiede waerachtigh was/ maer meynde dat
hy een ghesichte sacht/ doch daer nae eerst tot hem selven ghe-
komen zijnde/ waerachtelijck wist / dat de Heere synen En-
ghel uptghesonden hadde/ ende hem verlost upt de handt He-
rodig/ ende upt alle verwachtinghe des Joodschen volcks)
soo gheloofte bypelijck/ dat ick ende meer andere met my/ niet-
ten eersten niet meer hoozende / dan het ghene dat de loopen-
de maere ter blucht dooz het klinck-gat ghelupstert / maer
van blidschap het recht beschept noch niet met open deuren
dooz sien hebbende/ ons quam aenssegghen / met verwonde-
ringhe alsoo hebben ghestaen ghelijck die ghene die tot Rhod-
den seyden/ ghy zijt uptsinnigh: Ende al hoewel dat ghe-
ruchte bleef / ende daghelijcks noch meer bevestight wierdt/
soo souden wy eventwel schier eer gheloofte hebben / dat het
uwen Enghel hadde gheweest (soo wy sulck een gheboelen
hadden van uwe E. selfs. Hoe? Souden wy dencken dat
uwe E. die soo nauw bewaerdt wierdt/ die met sulcke harde
parthijen te doen hadde / die misschien oock nae het Kermiss-
feest (feest 't welck ghehouden wordt in den ouden suer-
deessem der booshepdt ende listichepdt / ende niet in den on-
ghe

Psal. 91. 3.

Act. 12. 13.

Vers. 9.

Vers. 11.

Vers. 15.

I. Cor. 5. 8

ghesuerden **B**oode der oprechticheydt ende waerheyt) tot
 contemplantie ende wel-bchaghen bande **J**oden / de selfste
 ganghen soude ghegaen hebben / die onse **W. W. B**oeders
 Samuel de Prince ende Iohannes Grevius al ober langhe (leyder)
 inghetreden zijn / in het midden van dat selve feest / so geschie-
 lijk ende wonderbaerlijck uyt den muyl des **A**euwts sou-
 de verlost worden? **D**aer werden wel ober al bande **G**he-
 meuten / ghelijck oock hier by ons booz uwe **E**. als mede
 booz de andere **B**oeders die in de **G**hebanckenisse ghehou-
 den wierden ende sommighe noch worden / gheduerighe ghe-
 beden tot **G**odt ghebaen / met verrouwen dat hy ons d' een
 tijdt of d' ander verhooren soude: **M**aer soo haest en hadden
 wy het ebenwel in niemanden verwacht. **D**e **H**eer is ons
 met sijne ghenade booz ghekomen / buyten verwachten is hy
 tot onser hulpe soo haest vershenen: **E**nde daerom kondeu
 wy het soo qualijck ons selven laten booz staen: oock te meer
 om dat ons maer twee daghen te boozen de verlossinghe on-
 ses lieben **B**oeders **V**ezekij soo liberalijck vergunt was.
Ons docht dat sulckis alleen meer was dan wy wenschen
 mochten: ende nudit noch soo haest daer boven op? **T**is
 overtollighe ghenade. **H**et scheen ons by na ongelooftijck.
Maer wat sal ick segghen / **B**oeder? **P**etrus blijft kloppende / het gherucht houdt aen: de deure wordt open gedaen / **Act. 12. 16**
 alles wordt klaerder ontdeckt: uwe vrienden sien u die van **17.**
 den hupse **M**arie ende **J**ohannis **M**arci omhelsen u ende
 verschicken: sy roepen by nae uyt van blijdschay met luy-
 der keelen: maer **D. A.** wencht haer datse swijghen souden
 (op dat het de vervolghers niet en hooren) ende vertelt haer
 hoe de **H**eer u uyt de **G**hebanckenisse gheleypde heeft: **E**nde
 niet alleenlijck dat / maer laet het oock dooz uwe **B**rienden
 boodtschappen aende **B**oederen / aen **V**ezekium, en onder an-
 deren oock aen wy. **I**ck ontfang' die / leefse / en her-leese die
 met verwonderinghe en verheuginge / spreuende eene sonder-
 linge directie ende beleydinghe des **H**eerens: eene aengename
 aerdicheyt in't geheele werck / boozsichtigheyt ende couragie
 in uwe **E**. getrouwicheyt in **D. A.** **S**uster / maer niet namen
 in **D. A.** **H**uytbooz / dommicheydt inde **B**este-morder etc.
Coztelijck ick bemerkte metter daedt / dat het niet te ver-
 gheeffs

Apoc. I.
16.

gheefs en is / dat de Heere Christus ons inde Openbaringe
 Johannis afgebeeldt wordt / als die gene die de seben ster-
 ren in sijn rechter handt draecht : De seben sterren zijn de
 Enghelen ofte Dienaren der seben Ghemeenten in Asien
 (vers. 20.) want ghelijckerwijs hy die seben Dienaren in sijn
 ne handt ghedraghen / dat is / teghen alle quaedt beschermt /
 ende upt alle ghebaer verlost heeft : alsoo wordt daer mede
 aengewesen / dat hy alle de getrouwe Dienaren des woorts /
 die doozgacns inde Schrifstuer dooz de starren beteekent
 worden / in sijn rechter handt draecht / de selve onder sijn
 vleughelen beschuttet / ende bewaert : dat bebinden ende ex-
 perimenteren wy nu daghlijcks. Daeromme / Broeder / en
 laet ons niet meer dutton / ten is gheenen droom / ris waer-
 heydt. Laet ons den Heere dancken booz dese sijn gheexpe-
 rimenteerde ghenade / ende daer op dies te meer vertrouwen-
 de / sijn werck oock dies te vperigher met aller boozsichtig-
 heyt ende ernst voltrecken / den loop volstandichlyk af-
 loo-
 pen / ende den kamp volkampen / tot dat wy den selven
 bracht hebbende / de Croone der glozie moghen winnen ende
 beerben / Amen. Ich verhope dat uwe E. nu gheheel vol-
 komentlyk / dat is / niet alleen in uwe persoon / maer oock in
 de persoon van uwe L. Hupsvrouwe verlost sy. De Heere
 en sal niet toclaten dat soodanigen deught langh inden Karc-
 ker versmoort blybe. Sy is uwe E. getrouwer gheweest /
 als Michal aen David / doen hy de handen Sauls ontbluch-
 tede : Want Michal nam een Beeldt / ende leyde dat in sijn
 plaetse / ende leyde staeter een Septen-bel tot sijnen hoof-
 de / ende deckte het met kleederen toe : Maer D. I. Hups-
 vrouwe is selver in uwe plaetse blybē sitten. O vromicheyt /
 weerdigh om van den Coninck Lamuel onder de deughden
 der loffelijcke vrouwen ghestelt ende gheprezen te worden.
 Hoe ende op wat maniere onse L. Broeder Vezekius verlost
 is / sal uwe E. upt sijn eyghen schryven (hier neffens gaen-
 de) best verstaen : soude daer anders wat van verhaelen :
 Maer de Man dien het selber in persoon aengact / kan sulcx
 alder-levendighst doen. Uwe E. sal daer mede eene sonder-
 linghe Gegeeringhe Gods in spreken. Iasperijngē, sijnere E.
 Hupsvrouwe / die aen haers Mans plaetse in 't Tucht-hups
 was

J. Sam. 19.
33.

Prov. 31.

was ghevanghen gheleydt / is boozleden Saterdagh / dooz
 instantelijcke intercessie bande ghebueren (also hare Dienst-
 maeght inde Helder van't Tucht-huys ghebalken/ ende hare
 grootelijcks verseert heeft) op bozghen der selver ter nauwer
 noodt uytghegaen. Anders zegenwoozdigh niet hebbende/
 wil ick utwe E. met des selven L. Huyshvrouwe / Suster/
 midtsgaders alle de Broeders ende Vriende / den Almogen-
 den Heere/die utwer aller schut ende scherm tegen alle party-
 dighe menschen wesen wil/bevelen. Alle de Broeders ende
 Vrienden alhier doen utwe E. seer hertelijck groeten / die ick
 met D. L. Brief sonderling vermaecht hebbe. Daert wel.
 Dese 29. Septembry Anno 1621.

Over E. Dienstwillighe Med-
 Broeder P. P.

Op dese selve dagh/namelijck/den 29. Septemb. 's Woens-
 daghs 's nae-middaghs/ eben een wreck nae de Dytkomst
 van Sapma. wierdt oock sijne Huyshvrouwe Griegen Vlb. s by
 ende vzaeck bande Heeren ontslaghen ende uytghelaten/
 welckers Chriestelijcke bescheydenheyt in desen hy van her-
 ten wenscht dat by Godt sinen Verlosser in ghedachtenisse
 ophome / ende haere E. E. met Gheestelijcke ende lichame-
 lijcke zegheninghe vergolden worde. Biddende alle vromen
 met hem den Heere te willen Lof-singhen :

Boven de daeghlijckesche Lof-sanghen/
 Sal van my zyn verheydt/
 Heer utwe goedicheyt :
 De gaben die ick heb ontfanghen/
 Die niet zyn om dooz-gronden/
 Sal ick altydt verkonden.

Phil. 7re.
 15.

Wie is met ute verghelijcken ?
 Die my proeft met angst groot/
 Crups/ end' allerley noodt
 Die my gheest van nieuws (soo't mach blijcken)
 Teben/ tot mijn oozboozen
 Welck scheen te zyn verloozen.

Verl. 29.

Zoo lang' ick was in mijn bert' saghen/
Sprack ick ghy hebt mi gaer/
Du verstootten boozwaer.
Doch ghy hebt/Deer/ verhoort mijn klaghen/
Als ick in teghenheden/
Gheschrept heb en ghebeden.

Verf. 24.

Hebt Godt lief/ ghy zijn Wtverkoozen/
Die de byzome behoedt/
En de wycede verdoet.

25.

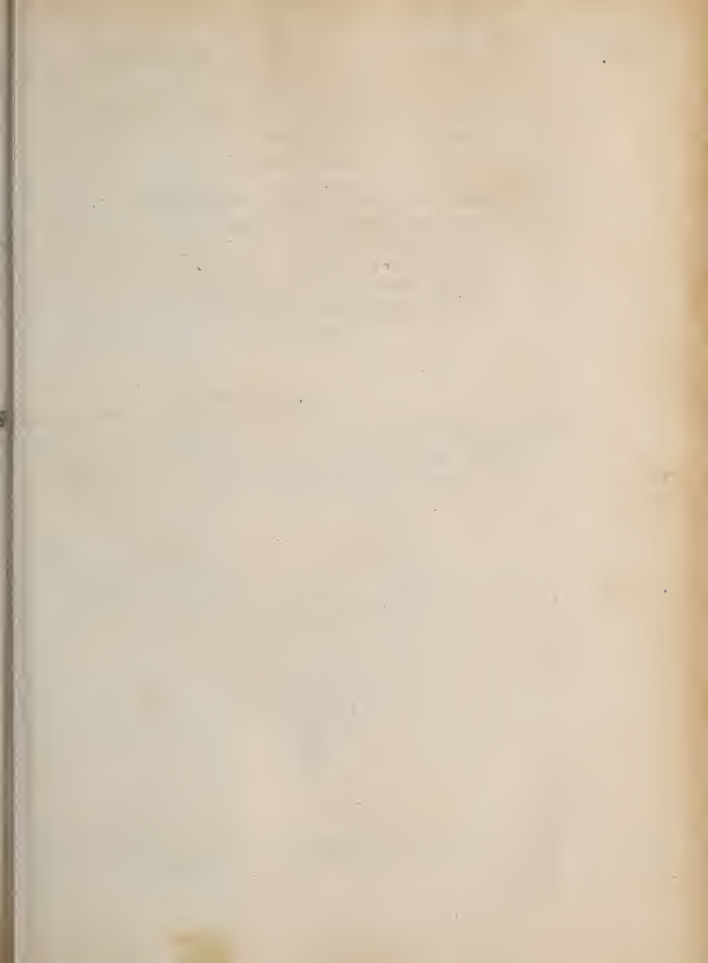
Zijt kloeck/ gheeft den moedt niet verloozen/
Want Godt wil die aenschouwen/
Die op hem staen end' houtwen.

F I N I S.

Druck-fauten.

Pag. 11. l. 17. voor antwozjd' leest. antwozjd/ pag
28. l. 26. voor wilde/ leest willen.

19 Jan.

